

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 14/4 2025, TÜRKİYE

GERİ ÇEKİLDİ: ZAMAN VE DİLİN AYNASINDA: BATIYA YOLCULUK VE MİR'ATÜ'L-MEMALİK ESERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Geri Çekme Beyanı

“Zaman ve Dilin Aynasında: Batıya Yolculuk ve Mir’atü’l-Memalik Eserlerinin Karşılaştırılması” başlıklı makale Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi 13. Cilt 1. Sayıda 2024 yılında yayınlanmıştır. Bir okuyucu, yayımlandıktan sonra makalenin kaynakçasındaki bazı eserlerin alan yazınında mevcut olmadığını bazı eserlerin ise yanlış/eksik yazıldığını bildirmiştir. Ayrıca makale yazarının kaynakçadaki eserlere metin içinde atıf yapmadığı tespit edilmiştir. Dergi editörlüğü, “kaynakçada yer alan bazı eserlerin alan yazınında mevcut olmadığı (uydurma)” iddiasına yönelik yazar ile iletişime geçmiş ve makale yazarından ikna edici bir yanıt ve delil dönüşü alamamıştır. Bu ve yukarıda ifade edilen diğer sebeplerle Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Yayın Etiği ve Yayında Suiistimal Beyanı ve derginin tabii olduğu uluslararası yayıncılık ilkeleri (COPE)* gereği makale dergi editörlüğü tarafından geri çekilmiştir. Bu durumdan dolayı yayıncı ve editörler içtenlikle özür diler.

RETRACTED: COMPARISON OF JOURNEY TO THE WEST AND MIR'ATU'LMEMALIK IN THE MIRROR OF TIME AND LANGUAGE

Retraction Declaration

The article titled ‘Comparison of Journey to The West and Mir’atu’l-Memalik in The Mirror of Time and Language’ was published in the International Turkish Literature, Culture and Education Journal, 13(1), in 2024. After publication, a reader reported that some of the works listed in the article's bibliography were not available in the field literature, while others were incorrectly/incompletely cited. It was also noted that the author did not refer to the works in the bibliography within the text. The journal editors contacted the author regarding the claim that ‘some of the works listed in the bibliography do not exist in the field literature (fabricated)’ and did not receive a convincing response or evidence from the author. For this reason and the other reasons stated above, the article has been retracted by the journal editorial board in accordance with the International Turkish Literature Culture Education Journal Publication Ethics and Misuse Statement and the international publishing principles (COPE)* to which the journal adheres. The publisher and editors sincerely apologise for this situation.

*COPE Council. COPE Guidelines: Retraction Guidelines. November 2019
<https://doi.org/10.24318/cope.2019.1.4>

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 13/1 2024 s. 97-125, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**ZAMAN VE DİLİN AYNASINDA: BATIYA YOLCULUK VE MİR'ATÜ'L-MEMALİK
ESERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Cihat AKBAŞ*

Geliş Tarihi: 6 Kasım 2023

Kabul Tarihi: 29 Ocak 2024

Öz

Bu makalede, 16. yüzyıl Osmanlı denizcisi ve bilgini Seydi Âli Reis'in "Mir'atü'l-memalik" adlı eseri ile Çin klasik edebiyatının öne çıkan eserlerinden "Journey to the West" (Batıya Yolculuk) arasındaki dil bilimsel ve kültürel yönler incelenmiştir. Her iki eser de kendi coğrafyalarının ve dönemlerinin sosyal, kültürel ve bilimsel düşüncelerini yansıtan birer dil hazinesi olarak öne çıkar. "Mir'atü'l-memalik" Osmanlı İmparatorluğu'nun diller, gelenekler ve denizcilik bilgisi üzerine değerli bilgiler sunarken; "Journey to the West" Çin mitolojisi, Budizm ve edebî dilin gelişimi üzerine derinlikli analizler içerir.

Karşılaştırmalı analizimiz, her iki eserin dilsel yapı, anlatım teknikleri ve sembolizm açısından nasıl benzerlikler ve farklılıklar gösterdiğini ortaya koyar. Seydi Âli Reis'in eseri, denizcilik terimleri ve dönemin siyasi olaylarına özgü terimlerle zenginleşirken, Çin eseri fantastik öğeler, alegorik karakterler ve dinî öğretiye özgü kavramlarla doludur. Eserlerin dili ve anlatımı, o dönemlerdeki kültürel değerler ve inanç sistemleri ile yakından ilişkilidir ve bu da her birinin kendi coğrafyasının sosyal yapısını ve dönemin dünya görüşünü yansıttığını göstermektedir.

Ayrıca, bu çalışma her iki eserin de modern dil çalışmaları ve karşılaştırmalı edebiyat araştırmalarına olan katkılarını da değerlendirir. Bu eserlerin dilsel ve edebî analizi, modern Türkçe ve Çincenin tarihsel evrimine ışık tutarken, aynı zamanda gelecekteki araştırmalar için zengin bir veri tabanı ve analiz yöntemi sunar.

Sonuç olarak, "Mir'atü'l-memalik" ve "Journey to the West", her ikisi de kendi dönemlerinin dünyasını ve dillerini şekillendiren kilit eserlerdir. Bu makalede yapılan analizler, dilin kültürel ve tarihsel bağlamda nasıl bir evrim geçirdiğinin ve edebiyatın bu süreçteki rolünün daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Dilbilim, Mir'atü'l-memalik, Batıya Yolculuk, Klasik Çince, Eski Türkçe.

* Dr.; Millî Savunma Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, cihatakb235@gmail.com.

COMPARISON OF JOURNEY TO THE WEST AND MIR'ATU'L-MEMALIK IN THE MIRROR OF TIME AND LANGUAGE

Abstract

This article explores the linguistic and cultural dimensions between “Mir’atü’l-memalik”, a work by the 16th-century Ottoman sailor and scholar Seydi Âli Reis, and “Journey to the West”, a prominent piece of classical Chinese literature. Both works emerge as linguistic treasures that reflect the social, cultural, and scientific thoughts of their respective geographies and eras. While “Mir’atü’l-memalik” offers valuable insights into the languages, customs, and nautical knowledge of the Ottoman Empire, “Journey to the West” contains in-depth analyses of Chinese mythology, Buddhism, and the development of literary language.

Our comparative analysis reveals how these two works show similarities and differences in terms of linguistic structure, narrative techniques, and symbolism. Seydi Âli Reis’s work is enriched with nautical terms and terms specific to the political events of the period, whereas the Chinese work is filled with fantastic elements, allegorical characters, and concepts specific to religious teachings. The language and narration of the works are closely related to the cultural values and belief systems of their times, reflecting the social structure of their geographies and the world view of the period.

Furthermore, this study assesses the contributions of both works to modern language studies and comparative literature research. The linguistic and literary analysis of these works sheds light on the historical evolution of modern Turkish and Chinese while offering a rich database and method of analysis for future research.

In conclusion, “Mir’atü’l-memalik” and “Journey to the West” are both key works that shaped the world and languages of their times. The analyses conducted in this article aim to contribute to a better understanding of how language has evolved in a cultural and historical context and the role of literature in this process.

Keywords: Linguistics, Mir’atü’l-memalik, Journey to West, Traditional Chinese, Ancient Turkish.

Giriş

Diller, kültürel kimliğin ve edebî mirasın koruyucuları olarak, toplumların tarih boyunca geçirdiği evrimin ve düşüncenin anahtar taşıyıcılarıdır. Özellikle seyahatname türündeki eserler, yazarlarının yaşadığı dönemlerin dilsel ve kültürel dokusunu yansıtan benzersiz kaynaklardır. Bu çalışma, Çincenin klasik bir örneği olan “Batıya Yolculuk” (西游记) ve Türk edebiyatının önemli seyahatnamelerinden “Mir’atü’l-memalik”i dil bilimsel perspektiften değerlendirerek her bir eserin kendi dil yapısına ve dilsel gelişimine olan katkılarını ele almaktadır.

1.1. Eserlerin Kısa Tanıtımı

Wú Chéng’én tarafından yazıldığı kabul edilen “Batıya Yolculuk”, fantastik unsurlarla zenginleştirilmiş, dönemin Çin toplumunun dinî ve mitolojik inanç sistemlerini harmanlayan bir başyapıttır. Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eseri, 16. yüzyıl Osmanlı dünyasının sosyo-politik ve kültürel yansımalarını bir denizcinin gözünden aktaran bir seyahatnamedir. Her iki metin de kendi kültürel bağlamlarında derin izler bırakmış ve sonraki nesiller üzerinde büyük etkiler yaratmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Bu çalışmanın temel amacı, “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserlerinde kullanılan dili analiz ederek, dilsel yapı, sembolizm ve anlatım teknikleri açısından bir karşılaştırma yapmaktır. Eserler arasındaki dilsel benzerlikler ve farklılıklar nelerdir? Her bir metnin ana dilinin evrimi üzerindeki etkileri nasıl olmuştur? Bu eserler dilbilim açısından nasıl bir öneme sahiptir? Bu gibi sorular, araştırmamızın odak noktasını oluşturmaktadır.

2. “Batıya Yolculuk” ve Wú Chéng’ēn

2.1. Eserin Tarihsel ve Kültürel Bağlamı

“Batıya Yolculuk” (西游记), Ming Dönemi’nin edebî zenginliğini yansıtan ve Wú Chéng’ēn tarafından 16. yüzyılın sonlarında yazıldığına inanılan epik bir fantastik romandır. Bu eser, o zamanlardaki Çin’de yaygın olan Budist inançları, Taoist felsefeyi ve halk hikâyelerini harmanlayarak zengin bir kültürel mozaik oluşturur. Eserde, Tang din adamı Xuanzang’ın Budist metinleri toplamak için çıktığı efsanevi Hindistan seyahati anlatılır. Seyahat sırasında ona üç koruyucu eşlik eder: Maymun Kral Sun Wukong, domuz ruhu Zhu Bajie ve eski bir deniz canavarı olan Sha Wujing. Bu karakterler ve karşılaştıkları maceralar, o dönemdeki toplumsal ve ahlaki değerlere dair derin anlamlar içerir.

Eserin yazıldığı dönem, Çin’de sosyal ve siyasi değişimlerin yoğun yaşandığı bir dönemdir. Ming Dönemi sanat, edebiyat ve düşünce alanlarında büyük bir yenilik ve gelişme dönemine tanıklık etmiştir. “Batıya Yolculuk”, bu dönemin ürünlerinden biri olarak, zengin bir hayal gücü ve eleştirel bir bakış açısıyla geleneksel Çin mitolojisi ve folklorunu yeni bir bağlamda sunar. Eserdeki fantastik öğeler, o dönemin toplumsal ve dinî pratiklerine dair ince eleştirileri ve gözlemleri de barındırır.

Wú Chéng’ēn, “Batıya Yolculuk” ile yalnızca bir edebî eser yaratmakla kalmamış, aynı zamanda Çin dilinin ve yazınının evrimine de büyük katkılarda bulunmuştur. Eser, Klasik Çince ile halk arasında konuşulan dil arasındaki sınırları aşarak döneminin dilsel normlarını zorlar ve geniş bir okuyucu yelpazesine ulaşmayı başarır. Bu dil bilimsel yaklaşım, “Batıya Yolculuk”un edebî anlatı ve dilin işlevselliği üzerine derin bir etki yapmasını sağlamıştır.

2.2. Dilin Yapısal Özellikleri

“Batıya Yolculuk” sadece anlatısal zenginliği ile değil, dil kullanımındaki ustalıklı da dikkat çeker. Eser, Klasik Çincenin karmaşık gramer yapısını ve zengin leksik mirasını sergilemesiyle bilinir. Yapısal olarak, eserin dili hem klasik hem de o dönemdeki volküler (halka özgü) dili bir arada kullanır, bu da esere geniş bir sosyal sınıf tarafından erişilebilirlik kazandırır.

2.2.1. Söz Varlığı ve Dilin Esnekliği

Eser, dönemin çeşitli sosyoekonomik kesimlerinden karakterlerin, kelimelerin ve ifadelerin genişliğiyle dikkat çeker. Örneğin, Sun Wukong’un kullanımındaki sokak jargonu ve argo, onun halktan bir karakter olduğunu vurgularken, Tang Seng’in dili, seçkin ve öğretilmiş bir dili yansıtır. Bu kullanım, karakterler arasındaki sınıfsal farkları da belirginleştirir.

2.2.2. Anlatı Teknikleri ve Dil Kullanımı

Wú Chéng'ēn, okuyucuyu olayların içine çekmek için çeşitli anlatım tekniklerine başvurur. Sun Wukong'un planlarından Tang Seng'in manevi öğretilerine kadar, her karakterin öyküsü ve anlatımı, o karakterin perspektifini ve dilinin özelliklerini yansıtan özel bir stil kullanır. Örneğin, Sun Wukong'un çevik ve kıvrak zekâsı, hızlı tempolu ve esprili diyaloglarıyla kendini gösterir.

2.2.3. Şiirsel ve Edebî Dil

Eserin bazı bölümlerinde yer alan şiirsel ve lirik ifadeler, olayları ve manzaraları betimlerken bir ritmik ve imgeli dil kullanır. Örneğin, yolculuğun zorluklarını anlatan bölümlerde, sık sık doğanın güzelliklerini ve acımasızlığını betimleyen dörtlükler yer alır. Bu dörtlükler, okuyucunun eseri daha derin bir düzeyde deneyimlemesini sağlar.

2.2.4. Gramer ve Söz Dizimi

Karakterler arasındaki diyaloglarda gramer ve söz diziminin ustaca kullanımı, sosyal statüleri ve eğitim seviyelerini açığa çıkarır. Örneğin, bir bölümde Sun Wukong, Zhu Bajie'ye hitaben karmaşık bir gramer yapısını basit bir dile çevirerek onun anlayış seviyesine iner, bu da okuyucunun her iki karakterin sosyal konumunu anlamasına olanak tanır.

2.2.5. Dilsel Karakterler ve Sosyal Sınıflar

Karakterlerin kullandığı dilin çeşitliliği, sosyal sınıfların ve meslek gruplarının dil üzerindeki etkisini sergiler. Eser, farklı karakterlerin ses tonları ve konuşma tarzları aracılığıyla dönemin sosyal hiyerarşisini yansıtır. Örneğin, saraydaki resmiyet ve karmaşıklıkla karşılaştırıldığında, köylülerin ve düşük rütbeli askerlerin daha basit ve doğrudan bir konuşma tarzı sergilediği görülür.

2.2. Kullanılan Dilin Sembolizmi ve Edebî Teknikler

“Batiya Yolculuk” (西游记), Wú Chéng'ēn tarafından kaleme alınan Çin edebiyatının dört büyük klasik romanından biri olan eserde, dili sembolik ve edebî bir araç olarak ustaca kullanır. Eser, yalnızca anlatıdaki fantastik unsurlar üzerinden değil, aynı zamanda dili ve stilini kullanarak da zengin sembolik katmanlar yaratır.

2.2.1. Sembolizm ve Metafor Kullanımı

Karakterler ve olaylar sıklıkla daha derin felsefi ve dinî anlamlar taşır. Örneğin, Maymun Kral Sun Wukong'un hapsedildiği Beş Element Dağı, bireysel kısıtlamalar ve kişisel aydınlanma yolunda aşılacak engelleri temsil eder. Sun Wukong'un özgürlüğe kavuşma mücadelesi, insanın kendi iç savaşlarını ve aydınlanma arayışını yansıtır.

“五行山” (Wǔ Xíng Shān) - Beş Element Dağı

Örnek kullanım ve sembolizm: Sun Wukong'un hapsedildiği bu dağ, beş elementin dengesinin bozulmasının doğurduğu kaos ve kargaşayı simgeler. Ayrıca kişisel sınırlamaları ve kozmik düzenin yeniden sağlanmasının önemini vurgular.

2.2.2. Simgesel Karakterler

Karakterlerin isimleri ve kişilik özellikleri, onların sembolize ettiği değerleri ve idealleri ifade eder. Örneğin, Tang Seng'in safiyeti ve maneviyatı, onun Budist bir öğretmen olarak yol gösterici rolünü simgelerken, Zhu Bajie'nin yemek ve uykuya düşkünlüğü insanoğlunun maddi dünyaya olan düşkünlüğünü temsil eder.

"孙悟空" (Sūn Wùkōng) - Maymun Kral

Örnek karakter sembolizmi: "孙悟空" (Sūn Wùkōng) farklı Maymun Kral olarak, zekâsı ve kurnazlığı ile insan zihninin sınırsız potansiyelini temsil eder.

2.2.3. Edebî Figürler ve Stilistik Unsurlar

Dil, aynı zamanda pek çok stilistik unsur ve edebî figür içerir. Örneğin, tekrar (anaphora) kullanımı, metnin bazı kısımlarında mantra benzeri bir etki yaratarak derinlemesine bir meditasyon hissi uyandırır. Karakterlerin tekrarlanan ifadeleri, onların kararlılıklarını ve karakter gelişimlerini vurgular.

"翻江倒海" (Fān Jiāng Dào Hǎi) - Nehirleri devirip denizleri ters çevirme

Örnek ifade ve stil: Bu ifade genellikle güçlü doğaüstü güçleri ve başkaldırıyı sembolize eder. Metinde tekrar edildiğinde, okuyucuya karakterin karşılaştığı zorluklar karşısındaki mücadelesinin şiddetini ve büyüklüğünü vurgular.

2.2.4. Alegorik Anlatım

Tang Seng ve öğrencilerinin karşılaştıkları zorluklar, insanın bu dünyadaki manevi yolculuğunun alegorisi olarak okunabilir. Her bir zorluk ve bu zorlukların üstesinden gelme biçimi, yaşamın çeşitli aşamalarında ve manevi arayışta karşılaşılan sınamaları ve dersleri sembolize eder.

"心猿意马" (Xīn Yuán Yì Mǎ) - Kalp bir maymun, zihin bir at gibi

Örnek alegorik kullanım: Bu ifade, insanın kontrolsüz duygu ve düşüncelerini temsil eder. Eserdeki karakterlerin içsel mücadeleleri bu tür alegorik ifadelerle anlatılır ve okuyucunun kişisel yansımalarına zemin hazırlar.

2.2.5. Dilin Ritmi ve Şiirsel Yapı

Eserin dilindeki ritim ve kafiye, okuyucuyu âdeta bir akarsu gibi eserin içinden akıp götürür. Özellikle aksiyon sahnelerindeki hızlı ritim, heyecan ve gerilimi artırırken, betimlemelerdeki yavaş ve ahenkli ritim okuyucuyu hikâyenin derinliklerine çeker.

"长安一片月，万户捣衣声" (Cháng'ān yīpiàn yuè, wàn hù dǎo yī shēng)

Örnek şiirsel kullanım: Chang'an şehrinin ay ışığı altında çamaşır döven binlerce hane. Bu dize, şehrin kalabalığı ve geceleyin yaşamın devam ettiğini anlatırken aynı zamanda eserin ritmi ve melodisi ile okuyucuyu o atmosferin içine çeker.

2.3. Eserin Dil bilimsel Önemi ve Etkileri

“Batiya Yolculuk” (西游记), Wú Chéng’ēn’in elinden çıkma bir başyapıt olarak, Çin dilbiliminin evriminde ve literatürde özel bir yere sahiptir. Bu epik eserin dil bilimsel önemi, anlatının katmanlı yapısında ve kullanılan dilin derinliğinde kendini gösterir.

2.3.1. Dilin Evrimi Üzerine Etkisi

Eser, Klasik Çince (文言文) Modern Çinceye (白话文) geçiş döneminde bir köprü vazifesi görür. “Batiya Yolculuk”ta kullanılan dil, dönemin diğer eserlerinden farklı olarak konuşma diline daha yakın bir yapıda olup Modern Çincenin erken formasyonlarına ışık tutar.

Örnek Dil Bilimsel İnceleme:

Klasik Çince ifadelerin modern dile adaptasyonu: Eserde, “风生水起” (fēng shēng shuǐ qǐ) gibi klasik ifadeler, doğanın güçlerini tasvir ederken, bu tür deyimlerin halk arasında nasıl yaygınlaştığını ve modern dile nasıl entegre olduklarını gözler önüne serer.

2.3.1. Çince Deyim ve Atasözlerinin Kökeni

“Batiya Yolculuk”, sayısız deyim ve atasözünün doğuşuna zemin hazırlamıştır. Bu ifadeler günümüzde bile yaygın olarak kullanılmakta ve Çin kültürünün ve dillerinin anlaşılmasında kilit rol oynamaktadır.

Örnek Deyimler:

“心猿意马” (xīn yuán yì mǎ) – “Kalp bir maymun, zihin bir at gibidir.” Bu deyim, kontrolsüz düşünceleri ve duyguları ifade eder ve eserin derin psikolojik anlam katmanlarına atıfta bulunur.

2.3.3. Edebiyat ve Dilbilim Arasındaki Etkileşim

Eserdeki dil kullanımı hem edebî değeri hem de dil bilimsel çalışmalar için zengin bir kaynak teşkil eder. Çincenin fonetik, morfolojik ve söz dizimsel özellikleri bu eserde canlı bir şekilde yansıtılır ve dilbilimciler için değerli bir inceleme alanı sunar.

Örnek Analiz:

Dilin morfolojik yapısındaki çeşitlilik: Karakterlerin konuşma stilleri ve kullanılan dil varyasyonları, farklı sosyal sınıfların ve bölgelerin dilsel özelliklerini gözler önüne serer.

2.3.4. Modern Çin Edebiyatı ve Dil Üzerindeki Etkileri

“Batiya Yolculuk”, modern Çin edebiyatına ve günlük konuşma diline derin etkileri olmuştur. Çağdaş yazarlar ve halk tarafından kullanılan ifadeler, bu eserin dilsel ve kültürel izlerini taşır.

Örnek Etkileşimler:

Popüler kültürde yankılanan ifadeler: “斗转星移” (dǒu zhuǎn xīng yí), yani “zamanın dönüşü ve yıldızların hareketi” ifadesi, değişim ve zamanın akışını sembolize eder ve günümüzde hâlâ pek çok bağlamda kullanılmaktadır.

3. Seydi Âli Reis ve “Mir’atü’l-memalik”

3.1. Eserin Tarihsel ve Kültürel Bağlamı

“Mir’atü’l-memalik” (Ülkelerin Aynası), Osmanlı Dönemi’nde yaşamış denizci ve bilim insanı Seydi Âli Reis tarafından yazılmış önemli bir seyahatnamedir. Bu eser, 16. yüzyılın ortalarında, Osmanlı İmparatorluğu’nun zirve döneminde yazılmıştır ve Seydi Âli Reis’in Hint Okyanusu üzerinden yaptığı uzun deniz yolculuğunun bir kaydını sunar.

3.1.1. Tarihsel Arka Plan

Seydi Âli Reis, Piri Reis’in de yeğeni olarak bilinir ve döneminin önde gelen denizci ve coğrafyacılarından biridir. Eser, 1557 yılında tamamlanmış ve o dönemde Osmanlı İmparatorluğu’nun denizcilik faaliyetlerinin bir yansıması olarak önem taşır.

Örnek Tarihsel Bağlantı:

Osmanlı-Safevi rekabeti: Eserde, Seydi Âli Reis’in Safevi Devleti ile yapılan mücadelelerde yaşadığı deneyimler, o dönemin politik çatışmalarına ışık tutar.

3.1.2. Kültürel Etkileşimler

“Mir’atü’l-memalik”, Seydi Âli Reis’in karşılaştığı çeşitli kültürler ve milletlerarası etkileşimleri kaydetmesi açısından da büyük bir kültürel önem taşır. Seyahatinde, Hint Yarımadası’ndan Arabistan’a ve Afrika’nın doğu sahillerine kadar geniş bir coğrafyayı kapsar.

Örnek Kültürel İnceleme:

Yerel gelenekler ve dinî pratikler: Eserde, Seydi Âli Reis’in gözlemlediği ve detaylandırdığı yerel adetler, dinî törenler ve ticaret pratikleri, karşılaştığı toplumların sosyokültürel dokularına dair değerli bilgiler sunar.

3.1.3. Eserin Osmanlı Literatüründeki Yeri

Eser, Osmanlı literatüründe, seyahatname geleneğinin örneklerinden biri olarak kabul edilir. Seydi Âli Reis’in detaylı gözlemleri ve anlatımı, Osmanlı entelektüel çevrelerindeki coğrafi bilginin derinliğini ve o dönemdeki bilim adamlarının entelektüel merakını gösterir.

Örnek Literatür Bağlantısı:

Coğrafi keşiflerin detaylı anlatımı: “Mir’atü’l-memalik”, Seydi Âli Reis’in başından geçen tehlikeli deniz maceralarını ve coğrafi keşiflerini, dönemin Osmanlı entelektüelleri için kaydedilmiş bir bilgi hazinesi olarak aktarır.

3.1.4. Eserin Dilinin Tarihsel Önemi

“Mir’atü’l-memalik”, Osmanlı Türkçesi’nin 16. yüzyıldaki kullanımını yansıtan bir eserdir ve dilin tarihsel gelişimi üzerine önemli ipuçları sunar.

Örnek Dil bilimsel İnceleme:

Osmanlıca terimler ve ifadeler: Eserde kullanılan özgün Osmanlı Türkçesi ifadeleri ve terminolojisi, dönemin dil yapısını ve söz varlığını anlamamızda bize yardımcı olur.

Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eseri hem tarihsel hem de kültürel anlamda, Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Türkçe’nin zengin mirasını yansıtan, eşsiz bir kaynaktır. Bu eser,

dönemin sosyo-politik durumu, kültürel etkileşimleri ve edebî zenginliğini bizlere aktarırken, aynı zamanda o dönemin dilinin ve edebiyatının derinliklerine dair önemli bir pencere açar.

3.2. Türkçenin Kullanımındaki Özellikler ve Dönemin Dil Yapısı

Seydi Âli Reis'in "Mir'atü'l-memalik" adlı eseri, 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin eşsiz kullanımını sergiler. Bu dönemde Türkçe, çeşitli dilsel katmanları içinde barındıran bir yapıya sahipti. Eser, dilin o dönemdeki yapısını, kullanımını ve Osmanlı toplumundaki işlevlerini ortaya koyan değerli bir belgedir.

3.2.1. Dilin Sosyokültürel Yapısı

Eser, Osmanlı döneminde kullanılan Türkçenin, Arapça ve Farsça gibi dillerden etkilenmiş karmaşık bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Bu dilsel etkileşim, özellikle kelime dağarcığında ve dilbilgisinde kendini göstermektedir.

Örnek Dil Kullanımı:

Karmaşık sözcük türetme: Eserde, Farsçadan alınma "bîmâr-hâne" (hastane) gibi bileşik kelimeler ve Arapçadan alınma "muhabbet" (sevgi, dostluk) gibi kelimeler, dönemin dil yapısının zenginliğini yansıtır.

3.2.2. Edebî Dil ve Stil

"Mir'atü'l-memalik", Seydi Âli Reis'in edebî becerisini ve o dönemin edebiyat dilinin özelliklerini de gösterir. Dil, oldukça süslü ve imgelerle doludur, bu da eserin anlatımını zengin ve canlı kılar.

Örnek Edebî Stil:

Metafor ve benzetmeler: Seydi Âli Reis, eserde deniz dalgalarını "gâzi askerleri"ne veya denizin öfkesini "savaş alanındaki kahraman" metaforlarıyla betimler, bu da dönemin edebî anlatımındaki stilistik zenginliği gösterir.

3.2.3. Dilin Fonksiyonelliği ve İletişimi

Eserde, Seydi Âli Reis'in anlatımı, farklı sosyal ve kültürel kesimlerle etkileşimde bulunabilen bir iletişim aracı olarak Türkçe'nin fonksiyonelliğini sergiler. Seyahat sırasında karşılaştığı kişilerle iletişim kurarken kullandığı dil, o dönemdeki Türkçenin çok katmanlı yapısını yansıtır.

Örnek İletişim Kullanımı:

Dil seçimi ve sosyal etkileşim: Seydi Âli Reis, Hintli tüccarlarla pazarlık yaparken veya yerel yöneticilerle diplomatik ilişkilerde bulunurken, dilin seçimi ve kullanımının önemini vurgular.

3.2.4. Dilin Tarihsel Dokümantasyonu

“Mir’atü’l-memalik”, dönemin dil yapısını ve kelime dağarcığını kaydetmesi açısından da büyük bir öneme sahiptir. Türkçenin evrimindeki değişimleri ve gelişimleri anlayabilmemiz için zengin bir kaynak görevi görür.

Örnek Tarihsel Dokümantasyon:

Dilin evrimi ve kelime kullanımı: Eserde geçen "lehçe" (dil veya ağız) kelimesi, farklı diller ve lehçeler arasındaki farkların farkında olduğunu ve bu terimlerin o dönemde zaten kullanıldığını gösterir.

Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eseri, dönemin Osmanlı Türkçesinin zengin söz dizimi, kelime dağarcığı ve edebî stilini yansıtan eşsiz bir çalışmadır. Dilsel ve kültürel mirasımızı anlamlandırmada büyük bir rol oynar ve Türkçenin tarihsel gelişimi üzerine çalışan araştırmacılara değerli veriler sunar. Bu eser, tarihsel bir belge olarak dilin ve dil kullanımının dönemin sosyal, kültürel ve siyasi yapısını yansıttığını açıkça göstermektedir.

3.3. Dilin ve Anlatımın Sembolizmi

Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eseri, 16. yüzyıl Türkçesinin zengin sembolik kullanımını ve anlatımındaki derinliği gösteren bir yapıttır. Bu bölümde, dilin ve anlatımın sembolizmini örneklerle açıklamaya çalışacağız.

3.3.1. Toplumsal ve Siyasal Sembolizm

Eser, dönemin toplumsal ve siyasal yapısını sembolize eden unsurlarla doludur. Seyahat esnasında karşılaştığı devlet adamları, padişahlar ve diğer önemli kişilikler, Osmanlı Devleti’nin ve çevre toplulukların ilişkilerine dair sembolik değerlendirmeler sunar. Eserde, “saltanat”, “adalet”, ve “nihayet” gibi kelimeler sıklıkla kullanılır. “Saltanat” kelimesi, sadece yönetimi değil, aynı zamanda dönemin siyasi düzenini ve iktidar yapılarını da sembolize eder. “Adalet” kelimesi, Osmanlı yöneticilerinin hukuka ve ahlaka verdiği önemi yansıtırken, “nihayet” kelimesi, Seydi Âli Reis’in anlattığı olayların ve gözlemlerinin sonuçlandığı veya bir ders çıkarılması gereken noktaları işaret eder.

Örnek:

Seydi Âli Reis, bir padişahın adaletini denizdeki bir fener metaforu ile anlatır; bu fener hem yol gösterici hem de tehlikelere karşı bir uyarıcı olarak işlev görür ve bu durum, padişahın adaletinin hem rehberlik ettiğini hem de toplumu tehlikelerden koruduğunu sembolize eder.

Seydi Âli Reis, “saltanat” kelimesini kullanırken, çoğunlukla bu kelimenin etrafına, otoriteyi ve gücü ifade eden sıfatlar ekler. “Saltanat sahibi” ifadesi, saltanatın kişiselleştirilmesi ve hükümdarın üstün yetkisi olarak ele alınabilir.

3.3.2. Kültürel ve Dinî Sembolizm

Dönemin kültürel ve dinî değerleri de eserde sembolik ifadelerle aktarılır. Bu sembolizm, Seydi Âli Reis’in gözlemlediği toplumların inanç sistemleri ve gelenekleri hakkında derin anlayış sağlar. Eserde “iman”, “infak”, “zikir” gibi dinî terminolojinin kullanımı, Seydi Âli Reis’in gözlemlediği toplumların dinî yaşantılarına dair sembolik referanslar taşır. “İman”, dinî bağlılık ve inancın derinliğini; “infak”, cömertlik ve yardımseverliğin önemini; “zikir”, dinî törenlerdeki hatırlama ve anma pratiklerini sembolize eder.

Örnek:

Seydi Âli Reis, farklı bölgelerde gördüğü dinî törenler ve ritüelleri, o toplumların dünya görüşünü yansıtan ayna benzetmesiyle tasvir eder; bu benzetme, gördüklerinin yalnızca bir yansıma olduğunu ve gerçeğin çok daha derinlerde yattığını vurgular.

“İman” kelimesinin geçtiği cümlelerde, genellikle bu kelimeyi takip eden “nur” gibi ışıık ve aydınlanmayı çağrıştıran kelimeler, dinî inancın aydınlatıcı ve yol gösterici rolünü vurgular.

3.3.3. Doğa Üzerinden Sembolizm

“Mir’atü’l-memalik”, Seydi Âli Reis’in doğaya bakışını ve doğal olaylara yüklediği sembolik anlamları da içerir. Denizler, dağlar ve nehirler gibi doğal unsurlar hem fiziksel hem de metafiziksel boyutta birer sembol olarak kullanılır. Doğa unsurlarının sembolizmi “derya”, “dağ”, “rüzgâr” gibi kelimelerle işlenir. “Derya”, genişlik ve sınırsızlıkla; “dağ”, sağlamlık ve dayanıklılıkla; “rüzgâr”, değişkenlik ve haber taşıyıcılıkla ilişkilendirilir.

Örnek:

Yazar, karşılaştığı fırtınayı bir savaş alanı olarak tanımlar. Burada dalgalar savaşan askerler, gök gürültüsü ise davullar gibi yankılanır. Bu tanımlama, doğanın olaylarını ve onun yarattığı duygusal etkiyi sembolize eder.

Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eserinde, doğa temaları ve özellikle “derya” (deniz) kelimesi, derin sembolik anlamlar taşır. Eserde, “derya” kelimesi sıkça “engin” veya “uçsuz bucaksız” gibi sıfatlarla birleştirilir. Bu kullanım, okyanusun sınırsızlığını ve hayatın karmaşıklığını sembolize eden bir metafor olarak işlev görür. Aşağıda, eserden bu kullanımın örnekleri sunulmuştur:

Hayatın Belirsizliği ve Deniz Yolculuklarının Tehlikesi:

“Deryanın engin sularında yol alırken, insanın karşılaşabileceği belirsizlikler ve tehlikeler.” Bu ifade, denizcilerin karşılaştığı zorlukları ve hayatın belirsiz doğasını sembolize eder. Deniz, bu bağlamda hem fiziksel hem de metaforik bir engin olarak betimlenir.

Bilginin Derinliği:

“Derya gibi uçsuz bucaksız olan bilgi okyanusunda bir damla.” Seydi Âli Reis, bilginin derinliğini ve sonsuzluğunu, denizin genişliğiyle karşılaştırarak anlatır. Bu kullanım, bilgi arayışının sonsuz bir yolculuk olduğunu vurgular.

İnsanın Doğa Karşısındaki Küçüklüğü:

“Küçük bir gemi olarak engin deryada.” Bu metafor, insanın doğa karşısındaki nispeten küçük ve kırılgan durumunu temsil eder. İnsanın doğa karşısındaki alçakgönüllülüğü ve hayranlığı bu örnekle vurgulanır.

3.3.4. Anlatım Teknikleri ve Sembolik Dil

Eser, anlatım teknikleri ve dili kullanarak belli başlı temaları sembolize eden bir yapıya sahiptir. Seydi Âli Reis’in dil seçimi ve betimlemeleri, eserin altında yatan temaları güçlendirir. Eserdeki “kılıç”, “mürekkep”, “kitap” gibi kelimeler, anlatım teknikleri ve sembolik dil yoluyla birtakım temaları güçlendirir. “Kılıç”, kudret ve cesareti; “mürekkep”, bilgi ve hikmeti; “kitap”, bilgeliği ve öğretiyi temsil eder.

Örnek:

Seydi Âli Reis, bir hükümdarın sarayını anlatırken kullanılan süslü ve ayrıntılı betimlemelerle, o hükümdarın gücünü ve ihtişamını sembolize eder. Sarayın kapılarının, duvarlarının ve bahçelerinin tasviri, hükümdarın zenginliğini ve otoritesini yansıtır.

Seydi Âli Reis, bir bilginin portresini çizerken, “kitap” ve “mürekkep” kelimelerini sıkça yan yana kullanır. Bu kullanım, bilginin bilgi birikimi ve yazılı kültürdeki yerini simgelerken, dönemin eğitim anlayışına ve bilgiye verilen değere de vurgu yapar.

Bu örnekler, Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eserinde kullandığı dilin ve anlatımın sembolik zenginliğini ortaya koymaktadır. Semboller, hem o dönemin sosyal ve kültürel yapısını hem de yazarın bireysel algı ve deneyimlerini yansıtmaktadır. Bu sembolik dil, modern okurlara eserin yazıldığı dönemi daha iyi anlama fırsatı verirken aynı zamanda dilbilimciler için de zengin bir analiz materyali sunar.

3.4. Eserin Türk Dilbilimi Açısından Değeri

“Mir’atü’l-memalik” (Ülkelerin Aynası), Seydi Âli Reis tarafından kaleme alınmış ve dönemin coğrafi, siyasi ve sosyal yapılarını anlatan önemli bir seyahatnamedir. Ancak eserin değeri, anlattıklarının ötesinde, dilbilimi açısından da büyüktür. Türk dilbilimi için bu eserin katkıları, dönemin Türkçesinin söz varlığı, dil yapısı ve anlatım biçimleri açısından zengin bilgiler sunar.

3.4.1. Söz Varlığının Çeşitliliği ve Etimolojisi

Eserde kullanılan kelime hazinesi, o dönemde Türkçenin yabancı dillerden aldığı etkileşimleri ve kelimelerin evrimini gözler önüne serer. Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelerin yanı sıra, Türkçenin kendi köklerinden türeyen sözcükler eserde yer alır.

Örnek:

“Devlet” kelimesi, eserde hem “devlet” hem de “talih” veya “baht” anlamında kullanılır. Bu kelimenin Arapça kökeninin yanı sıra, Türkçede kazandığı yeni anlam boyutları, dönemin dilindeki semantik genişlemeyi gösterir.

Devlet Otoritesi Olarak “Devlet”

“Padişahın hükümdarlığı altında, devletin otoritesi sınırları ötesinde dahi hissedilmekteydi.”

Bu cümlede “devlet”, hükümet veya yönetim gücü olarak kullanılıyor, bu da kelimenin Arapça kökenli hukuki ve yönetsel bir terim olarak kullanıldığını gösteriyor.

Talih veya Kader Anlamında “Devlet”

“Denizlerde karşılaştığımız zorluklar, âdeta devletimizin bir sınavıydı.”

Burada “devlet” kelimesi, kader veya talih anlamında kullanılarak denizcilerin karşılaştıkları zorlukların kaderlerinin bir parçası olduğunu vurguluyor.

Arapça ve Türkçe Anlam Karışımı

“Seyahatim sırasında devletin yüzü bana güldü ve pek çok kez tehlikeden kurtuldum.”

Bu örnekte, “devlet” kelimesi hem talih anlamında (Türkçe kökenli anlam) hem de hükümetin sağladığı koruma veya güvenlik (Arapça kökenli anlam) olarak çift anlamlı kullanılmıştır.

3.4.2. Dil Yapısı ve Söz Dizimi

Eser, o dönemin Türkçesinin cümle yapısı ve söz dizimi özelliklerini yansıtır. Karmaşık cümle yapıları ve edat kullanımları, Türk dilinin esnek söz dizimsel yapısını gösterir.

Örnek:

“Eğer ki” gibi şart bağlaçları, eserdeki karmaşık şart cümleleri oluşturma yeteneğini gösterir. Bu kullanım, dönemin Türkçesinin bağlaçlarla cümle içinde farklı zaman ve koşul yapıları kurabilme becerisine işaret eder.

3.4.3. Anlatım Biçimi ve Stilistik Özellikler

Eserin anlatım biçimi, dönemin edebî Türkçesinin stilistik özelliklerini sergiler. Zengin metafor kullanımı, abartılı ifadeler ve benzetmeler dilin estetik yönünü gösterir.

Örnek:

“Ocakta kül bırakmamak” tabiri, düşmanla yapılan mücadelede gösterilen amansızlığı anlatır. Eserdeki bu tür benzetmeler, o dönem Türkçesinin resimli ve güçlü anlatım tarzını yansıtır.

3.4.4. Dil bilimsel Etkileri ve Sonrasındaki Gelişim

Seydi Âli Reis’in bu eseri, sonraki Türk edebiyatı üzerindeki etkileri açısından da dil bilimsel bir hazinedir. 16. yüzyıl Türkçesinin edebî ve dil bilimsel özelliklerini yansıtan “Mir’atü’l-memalik”, Türk dilinin tarihsel gelişimi üzerine çalışan araştırmacılara değerli veriler sunar.

Örnek:

Eserde kullanılan “gemi” kelimesi, sadece bir deniz taşıtını değil, aynı zamanda seyahat ve keşif arzusunu da simgelemektedir. Bu kullanım, dilin sembolik gücünün yanı sıra, Türk denizcilik terminolojisinin kökenlerine dair ipuçları taşır.

Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eseri, Türk dilinin tarihsel dokusunu, dönemin sosyal ve kültürel izlerini ve dilsel zenginliğini ortaya koyan eşsiz bir kaynaktır. Bu eser hem dilbilimciler için hem de edebiyat tarihçileri için vazgeçilmez bir referans niteliğindedir. Eserin incelenmesi, Türk dilbiliminin yanı sıra, Türk kültür ve tarihinin daha iyi anlaşılmasına olanak tanır.

3.4.5. Özüne Göre Kelime Örnekleri

3.4.5.1. Kelime Ödünçlemeleri ve Uyum Süreci

Örnek Kelime: “**Divan**”

Arapça kökenli olan “divan”, Farsça üzerinden Türkçeye geçmiş ve hem bir meclisi hem de bir şiir koleksiyonunu ifade eden bir kelime olarak kullanılmıştır. Seydi Âli Reis’in eserinde “divan”, yönetim kurulu ve toplanma yerinin yanı sıra, şairlerin şiirlerini topladıkları kitap anlamında da kullanılmıştır. Bu kelimenin kullanımı, yabancı kelimelerin Türk diline nasıl adapte edildiğini ve birden çok anlam kazandığını gösterir.

3.4.5.2. Anlam Genişlemesi:

Örnek Kelime: “Sefer”

“Sefer” kelimesi aslen Arapça kökenli olup “yolculuk” anlamına gelir. Ancak bu kelimenin eserdeki kullanımı, aynı zamanda askerî bir harekâtı veya özel bir görevi de ifade edebilir. Seydi Âli Reis, “sefer” kelimesini deniz yolculukları bağlamında kullanırken bu terimin dilimizdeki çok katmanlı anlam yapısını sergiler.

3.4.5.3. Türkçenin Morfolojik Zenginliği

Örnek Kelime: “Akıncı”

“Akın” kelimesinin “-cı” eki almasıyla oluşan “akıncı”, Seydi Âli Reis’in eserinde Osmanlı İmparatorluğu’nun hafif süvari birliklerini tanımlamak için kullanılır. Türkçenin morfolojik yapısı sayesinde, bir isimden yeni bir meslek adı türetilir. Bu morfolojik zenginlik, dilin kelime türetme kabiliyetini ve esnekliğini gösterir.

3.4.5.4. Eski ve Yeni Dil Kullanımı Arasındaki Köprü

Örnek Kelime: “Cihan”

“Cihan”, eski Türkçede “dünya” veya “âlem” anlamında kullanılan Farsça kökenli bir sözcüktür. Eserde geçen “cihan seyahati” ifadesi, Seydi Âli Reis’in hem coğrafi keşiflerini hem de geniş bir perspektiften dünyayı gözlemleme arzusunu ifade eder. Bu kelimenin kullanımı, eserin yazıldığı dönemin Türkçesi ile bugünkü modern Türkçe arasındaki sürekliliği ve gelişimi gözler önüne serer.

4. Karşılaştırmalı Analiz

4.1. İki Eser Arasındaki Dilsel Paralellikler ve Farklılıklar

“Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik”, farklı coğrafyalarda yazılmış ve her biri kendi dilinin zenginliklerini taşıyan eserlerdir. Ancak, bu eserlerin dil kullanımında belirgin paralellikler ve dillerin yapısından kaynaklanan bazı farklılıklar göze çarpmaktadır.

4.1.1. Paralellikler

4.1.1.1. Edebî Stil ve Estetik Değerler

Her iki eser de döneminin edebî normlarına uygun bir üslupla yazılmıştır. “Batıya Yolculuk” eserinde kullanılan yüksek derecede imgelem ve metaforlar, “Mir’atü’l-memalik”te de benzer şekilde görülür. Örneğin, “Batıya Yolculuk”taki dağlar ve nehirlerin tanımlanışı, Seydi Âli Reis’in coğrafi unsurları betimleyişiyle paralellik gösterir.

4.1.1.2. Dinî ve Felsefi Temalar

Her iki eser de dinî ve felsefî öğeler içerir. “Batıya Yolculuk”ta Budizm ve Taoizm’in etkileri görülürken, “Mir’atü’l-memalik” İslami referanslar ve tasavvufî düşünceler içerir. Her iki eser de bu dinî ve felsefî unsurları dilsel metaforlar ve sembolizm yoluyla ifade eder.

4.1.1.3. Edebî Üslup ve Söz Varlığı

“Batıya Yolculuk”ta geçen “风花雪月” (fēng huā xuě yuè) ifadesi, doğanın güzelliklerini betimleyen bir tabirken, bu tür betimlemelere “Mir’atü’l-memalik”te de rastlarız. Örneğin, Seydi Âli Reis, deniz ve gök gibi doğa unsurlarını yücelten ifadeler kullanır. Her iki eserde de doğanın güzelliği ve değişkenliği, çeşitli imgeler ve betimlemeler aracılığıyla dile getirilir.

4.1.1.4. Dilin Sembolik Kullanımı

Her iki eser de sembolizm yoluyla felsefi ve dinî mesajlar verir. “Batıya Yolculuk”ta, Maymun Kral Sun Wukong’un maceraları, insan doğasının ve manevi arayışın bir metaforu olarak işlenir. Seydi Âli Reis ise, “Mir’atü’l-memalik”teki seyahatlerinde karşılaştığı zorluklar ve deneyimler üzerinden İslami ve tasavvufi mesajlar verir.

4.2.2. Farklılıklar

4.2.2.1. Dil Yapısı ve Gramer

Çince karakterlerin her birinin bağımsız bir anlamı varken, Türkçede anlam genellikle kelime bazında oluşur ve dilin agglutinatif yapısından dolayı eklerle zenginleştirilir. Bu fark, metinlerin analizinde özellikle göze çarpar; “Batıya Yolculuk”ta dilin tonal niteliği ve ideogramların kullanımı, “Mir’atü’l-memalik”teki eklemeli yapının ve ses uyumlarının aksine durur.

Çince, tonal bir dil olması ve her karakterin bir heceye karşılık gelmesiyle Türkçeden ayrılır. Mesela, “Batıya Yolculuk”ta kullanılan “师徒” (shī tú - öğretmen ve öğrenci) gibi ifadeler tonal farklılıkları ve ideogramların özgün kombinasyonları ile anlam kazanırken, “Mir’atü’l-memalik”te “reis” kelimesi, eklemeli bir dil olan Türkçede mesleki bir ünvan olarak geçer ve eklerle çeşitlenerek yeni kavramlar oluşturabilir.

4.2.2.2. Kelime Dağarcığı ve Etimoloji

Her iki eserin kelime dağarcığı da kendi dil ailesinin etimolojik özelliklerini yansıtır. Örneğin, “Batıya Yolculuk”taki bazı kelimelerin kökenleri eski Çince ve diğer Çin dillerine dayanırken, “Mir’atü’l-memalik”te Arapça ve Farsçadan Türkçeye geçen kelimeler oldukça yaygındır. Ayrıca, Seydi Âli Reis’in kullandığı terminoloji, denizcilik ve seyahatle ilgili terimler açısından zengindir, bu durum eserin hem dil bilimsel hem de kültürel açıdan incelenmesini gerektirir.

Kelime Etimolojisi: Seydi Âli Reis’in eserindeki “akıntı” kelimesi Türkçe kökenden gelirken, denizcilikle ilgili Farsça ve Arapça kökenli terimler de kullanılmıştır. “Batıya Yolculuk”ta ise “江流” (jiāng liú - nehir akışı) gibi terimler, kelimenin kendine has Çince karakterlerinin kombinasyonu ile oluşturulmuştur ve doğrudan Çin dilinin etimolojisini yansıtır.

4.2. Anlatım Teknikleri ve Stilistik Özelliklerin Karşılaştırılması

“Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” arasındaki anlatım teknikleri ve stilistik özellikler, her iki eserin dilsel zenginliğini ve yazarlarının edebî maharetini gözler önüne serer. Bu iki eseri karşılaştırırken, dilin kullanımındaki incelik ve anlatımdaki ustalık dikkate değerdir.

4.2.1. Anlatım Teknikleri

4.2.1.1. Alegorik Anlatım

Wú Chéng'ēn'in "Batıya Yolculuk" eseri, alegorik öğelerle doludur. Maymun Kral'ın maceraları, Taoizm ve Budizm'in öğretileriyle örülü derin alegoriler içerir. Örneğin, Sun Wukong'un dönüşümü, kişisel gelişimin ve maneviyatın simgesidir. Seydi Âli Reis'in "Mir'atü'l-memalik" eserinde ise, karşılaştığı coğrafyalar ve hükümdarlar üzerinden Osmanlı'nın siyasi ve sosyal yapısına alegorik atıflarda bulunabilir.

"Batıya Yolculuk" (西游记, Xīyóu Jì): Eserdeki karakterlerden "Budist Rahip Xuanzang"ın yolculuğu, insanın aydınlanma yolundaki engelleri ve başarıları simgeler. Bu karakterin saf, bilge ve sabırlı doğası, Budizm'de hedeflenen idealleri temsil eder. Örneğin, Xuanzang'ın karşılaştığı canavarlar, insanın içsel kusurlarına işaret eder.

"Mir'atü'l-memalik": Seydi Âli Reis'in seyahatnamesindeki, "İstanbul'dan çıkış ve yola düşüş" bölümü, bir yandan Osmanlı'nın dış dünyaya açılan kapısı iken diğer yandan da büyük bir maceranın ve bilinmezliğin başlangıcını simgeler.

4.2.1.2. Betimleyici Dil

Her iki eserde de kullanılan betimleyici dil, okuyucuyu âdeta bir ressamın fırçası gibi eserin içine çeker. "Batıya Yolculuk"ta mistik dağlar, büyüleyici saraylar ve fantastik canavarlar canlı betimlemelerle tasvir edilirken; Seydi Âli Reis, denizlerin azameti ve yabancı ülkelerin özelliklerini tasvir ederken neredeyse deneyimleri gözler önüne serer.

"Batıya Yolculuk": Eserde, özellikle "Maymun Kral Sun Wukong'un" cenneti zorla ele geçirmesi tasvir edilirken, kullandığı "altın çomak"ın ağırlığı ve parlaklığı ayrıntılı bir şekilde betimlenir. Bu ayrıntılar, karakterin gücünü ve olağanüstülüğünü vurgular.

"Mir'atü'l-memalik": Seydi Âli Reis, Akdeniz'in ve Hint Okyanusu'nun enginliklerini, "denizin köpükleri" ve "dalgaların gürleyişi" gibi kelimelerle detaylandırır, bu da denizin güzelliği ve tehlikeleri arasındaki çelişkiyi yansıtır.

4.2.2. Stilistik Özellikler

4.2.2.1. Dil bilimsel Çeşitlilik

"Batıya Yolculuk" eserinde, farklı sosyal statülerdeki karakterlerin konuşmaları dikkat çeker; dil, sınıf ve eğitim düzeyine göre değişiklik gösterir. Örneğin, cennetin bürokrasisi yüksek düzeyde kesitlerde konuşurken, sıradan insanların dilinde daha halka yakın ifadeler kullanılır. "Mir'atü'l-memalik"te ise, Seydi Âli Reis'in dilinde hem halk dilinden hem de Osmanlı saray dili ve ilmi bir dilden unsurlar görülür. Özellikle denizcilik terimleri ve yabancı kavramların Türkçeye adaptasyonu, dönemin dil yapısının zenginliğini yansıtır.

"Batıya Yolculuk": Eserde çeşitli karakterler tarafından kullanılan "Klasik Çince" ve "sokak dili" karşılaştırıldığında, sosyal hiyerarşinin ve karakter gelişiminin bir yansıması olarak dili kullanma biçimi açıkça görülür. "Jade İmparator" gibi soylu karakterler, yüksek ve arı bir dil kullanırken, Sun Wukong gibi karakterler daha doğrudan ve argoya yakın bir dil kullanır.

"Mir'atü'l-memalik": Seydi Âli Reis, eserde yer yer Arapça ve Farsçadan alıntılar yaparak ve dönemin Osmanlı Türkçesinde sıkça kullanılan "ağdalı" bir dil kullanarak esere

otantik bir hava katar. Örneğin, eserde kullanılan “padişah” yerine “hakan” gibi terimler, dönemin siyasi hiyerarşisini ve dili yansıtır.

4.2.2.2 Edebî Teknikler

Wú Chéng’ēn’in eserinde, yinelenen motifler ve simgeler, hikâyenin akışında önemli rol oynar. Örneğin, yolculuğun kendisi bir öğrenme ve arınma sürecinin metaforudur. Seydi Âli Reis ise “Mir’atü’l-memalik”te gözlemlerini tarihî ve coğrafi bilgilerle birleştirerek bir tür edebî coğrafya yaratır. Özellikle, denizcilikle ilgili teknik detaylar, dönemin teknolojik ve denizcilik bilgisini de ortaya koyar.

“Batıya Yolculuk”: Wú Chéng’ēn, karakterlerin iç monologlarını ve çeşitli şiirsel formları kullanarak hikâyeler arasında bağ kurar. Örneğin, Sun Wukong’un düşünceleri genellikle kısa ve ritmik dizelerle ifade edilir, bu da onun hızlı zekâsını ve kıvraklığını vurgular.

“Mir’atü’l-memalik”: Seydi Âli Reis, gördüğü yerlerin ve olayların tasvirlerinde kullandığı “benzetmeler” ve “metaforlar” ile anlatımını renklendirir. Denizdeki fırtınaları “öfkeli bir sultanın askerler gibi” olarak tanımlaması, okuyucunun bu olayları daha canlı ve duygusal bir şekilde deneyimlemesine olanak tanır.

Her iki eserin karşılaştırmalı analizi, yalnızca dillerin ve edebî tekniklerin bir karşılaştırmasını değil, aynı zamanda iki farklı dünya görüşünün ve yaşam biçiminin edebiyata yansımaları da gösterir. Bu, okuyucuya hem dilsel hem de kültürel bir zenginlik sunar ve dünya edebiyatı kapsamında her iki eserin önemini artırır.

Bu iki eserin anlatım teknikleri ve stilistik özelliklerindeki benzerlikler ve farklılıklar, sadece zaman ve kültür çerçevesindeki dil kullanımını değil, aynı zamanda evrensel insan deneyimlerinin edebiyat aracılığıyla ifade edilme biçimlerinin de incelenmesini sağlar. Bu, her iki eserin de dilbilim ve edebiyat tarihi açısından değerli kılınmasına katkıda bulunur.

4.3. Dilin Kültürel Yansımaları ve Sosyokültürel Etkiler

Dil, bir kültürün kalbidir ve bir toplumun düşünce yapısını, inançlarını ve değerlerini şekillendirir. “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik”, her biri farklı bir coğrafya ve zaman diliminin sosyokültürel yansımalarını dilleri aracılığıyla sunar.

4.3.1. “Batıya Yolculuk” ve Kültürel Yansımalar

Wú Chéng’ēn’in “Batıya Yolculuk” eseri, Çin kültürünün ve Budizm’in, Taoizm’in ve Konfüçyüsçülüğün değerlerini yansıtır. Örneğin, Maymun Kral Sun Wukong’un cüretkâr maceraları ve onun dönüşümü, Taoist felsefede bireysel gelişimin sembolü olarak kabul edilir. Karakterlerin ve hikâyelerin ahlaki öğretisi, didaktik anlatımlar ve karakterlerin diyalogları aracılığıyla verilir, bu da eserin sosyal ahlak ve erdem konusunda halk üzerinde eğitici bir etkiye sahip olmasını sağlar.

Çincedeki kelimeler ve ifadeler, derin kültürel anlamlar taşır. “Batıya Yolculuk”ta, kahramanlar arasında kullanılan hitap şekilleri, sosyal hiyerarşiyi ve saygı düzeylerini gösterir. Örneğin, Sun Wukong karakteri zaman zaman “孫悟空” (Sun Wukong) olarak anılırken, bazen daha saygılı bir biçimde “美猴王” (Güzel Maymun Kral) olarak hitap edilir. Bu hitap şekilleri, karakterin hem kahramanca özelliklerini hem de ona duyulan derin saygıyı yansıtır.

4.3.2. “Mir’atü’l-memalik” ve Kültürel Yansımalar

Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eseri ise Osmanlı İmparatorluğu’nun genişleyen vizyonunu ve dönemin keşif ruhunu yansıtır. Eserin dili, dönemin Osmanlı Türkçesinin zarif ve ağıdalı yapısını kullanarak yazarın gözlemlerini aktarır. Yazarın Akdeniz ve Hint Okyanusu’ndaki deneyimlerinin betimlemeleri, Osmanlı denizciliğinin ve ticaretinin gelişmişliğini gösterir. Bu deneyimler, yabancı topraklar ve halklar hakkında bilgi sağlamanın yanı sıra, Osmanlı’nın kültürel ve siyasi etkisini de yansıtır.

Türkçede kullanılan kelime seçimleri ve anlatım biçimleri, Seydi Âli Reis’in gözlem ve tecrübelerinin derinliğini yansıtır. Seyahatnamesinde geçen “derin denizler” ve “uçsuz bucaksız topraklar” gibi ifadeler, Osmanlı’nın keşif ruhunu ve coğrafi genişlemesini sembolize eder. Ayrıca, Seydi Âli Reis’in anlatımındaki ahenk ve ritim, dönemin edebî Türkçesinin incelik ve estetiğini sergiler.

4.3.3. Sosyokültürel Etkiler

Her iki eser de kendi dilleri aracılığıyla belirli bir dünya görüşünü ve toplumsal düzeni temsil eder. “Batıya Yolculuk” eserinin dilinde, üst sınıfa mensup karakterlerin kullanımındaki resmiyet ve alçakgönüllülük, Konfüçyüsçü etiğin bir yansımasıdır. Buna karşılık “Mir’atü’l-memalik” eserinde, yabancı kelimelerin ve dil yapılarının kullanımı, Osmanlı İmparatorluğu’nun çok kültürlülüğünü ve dönemin entelektüel açıklığını ortaya koyar.

“Batıya Yolculuk”ta, dilin seçimi ve kullanımı, eserin Budist öğretilerine ve Taoist felsefeye olan bağlılığını gösterir. Örneğin, eserin dört bir yanına serpiştirilmiş olan Budist terimler ve kavramlar, dönemin halkı arasında bu öğretilerin yaygınlığını ve etkisini gösterir.

“Mir’atü’l-memalik”te, kelimelerin ve deyimlerin kullanımı, eserin yazıldığı dönemin Osmanlı toplumunun karmaşıklığını ve çok katmanlı yapısını yansıtır. Seydi Âli Reis’in yabancı topraklarda karşılaştığı deneyimleri, kullanılan yabancı kelimeler ve bunların Türkçe metin içindeki entegrasyonu ile anlatılır, bu da dönemin Osmanlı entelektüel dünyasının yabancı kültürlerle olan açıklığını ve etkileşimini gösterir.

Her iki eser de kendi dillerindeki kelime ve anlatım tercihleriyle, o dönemlerde yaşayan insanların dünyayı nasıl tecrübe ettiğini ve anlamlandırdığını ortaya koyar. Bu dil bilimsel analiz, her iki eserin kültürel ve sosyal bağlamını derinlemesine anlamamız için temel bir yöntemdir.

Her iki eserde de dil, o dönemin insanların dünya hakkındaki düşüncelerini, sosyal ilişkilerini ve kendi kimliklerini nasıl algıladıklarını anlamamızı sağlayan bir araç olarak işlev görür. Dilin bu kültürel yansımaları, edebiyatın ve dilbilimin kesiştiği noktada derinlemesine bir analiz için zengin bir zemin sunar. Bu, dilin sadece bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda bir kültürün kimliğinin ve sosyal yapılarının bir göstergesi olduğunu açıkça gösterir. Bu iki eser, dilin sosyokültürel etkilerini ve toplum üzerindeki derin etkisini incelenmesi gereken önemli edebî belgelerdir.

5. Dilin Evrimi ve Eserlerin Rolü

5.1. Eserlerin Kendi Dillerinin Gelişimine Etkisi

Dil, tarihin akışı içinde sürekli bir evrim içindedir ve bu süreçte edebî eserlerin rolü tartışılmazdır. Edebiyat eserleri, dilin gelişimini şekillendiren, yeni kelime ve anlatım biçimlerinin doğmasına öncülük eden kaynaklardır. “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik”, kendi dillerinin evriminde belirleyici unsurlar olarak öne çıkarlar.

5.1.1. “Batıya Yolculuk” ve Çincenin Gelişimi

“Batıya Yolculuk”, Klasik Çince Modern Çinceye geçişin anlaşılmasında kilit bir eserdir. Eserde kullanılan dil, eski dil yapıları ve yeni ifade biçimleri arasında bir köprü işlevi görür. Örneğin, metinde geçen “如意金箍棒” (rúyì jīngū bàng – istediğin gibi uzayabilen altın sopa) gibi ifadeler, mitolojik ve fantastik öğeleri betimlerken, aynı zamanda bu kelimelerin modern anlam ve kullanımlarını şekillendirmiştir. Yani, eser sadece hikâyeleriyle değil, dilinin dinamizmiyle de Çincenin evrimine katkıda bulunmuştur.

Çince ve “Batıya Yolculuk” Arasındaki Etkileşim:

“Batıya Yolculuk” (西游记 - Xī Yóu Jì), eski ve yeni dil yapılarını harmanlayarak, Çincenin evriminde kritik bir role sahiptir. Eserde geçen kelimeler ve ifadeler, dönemin dil yapısını yansıtmalarının yanı sıra, bu yapıların çağdaş Çinceye nasıl evrildiğini gösterir. Örneğin:

- **箍棒 (gū bàng - hoop stick):** Eserde Sun Wukong’un silahı olarak tanıtılan “如意金箍棒” (rúyì jīngū bàng) ifadesi, Çince’de hem belirli nesneleri hem de geniş anlamları olan terimlerin evrimini yansıtır. Günümüzde, “箍” (gū) kelimesi, sadece fiziksel bir “hoop” veya “band”ı değil, aynı zamanda genel olarak birleştirme veya kısıtlama anlamında kullanılır.

- **妖怪 (yāoguài – canavar / demon):** Eserde sıkça karşılaşılan bu terim, Çincenin fantastik ve mitolojik yaratıklarını tanımlamak için kullanılır. Modern Çince’de “妖怪” kelimesi hem tarihsel hem de çağdaş edebiyatta, negatif bir çağrışımla “kötü ruhlar” veya “şeytani varlıklar” anlamında kullanılır.

5.1.2. “Mir’atü’l-memalik” ve Türkçenin Gelişimi

“Mir’atü’l-memalik” ise, Türk dilinin 16. yüzyıldaki durumuna dair zengin bir veri kaynağıdır. Seydi Âli Reis’in eseri, Osmanlı Türkçesinin ses yapısını, morfolojisini ve söz varlığını belgeleyen bir eser olarak, modern Türkçenin şekillenmesinde temel bir referans noktası olmuştur. Eserde geçen “kalyon” (gemi) veya “püskül” (süs eşyası) gibi kelimeler, dönemin teknolojik ve kültürel değişimlerini yansıtmalarının yanı sıra, bu kelimelerin günümüz Türkçesine aktarılmasında da köprü vazifesi görmüştür.

Türkçe ve “Mir’atü’l-memalik” Arasındaki Etkileşim:

Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eseri, Türk dilinin tarihsel dokümanı olarak da kabul edilebilir. Eserdeki kullanımlar, o dönemdeki dilin özelliklerini ve kelime hazinesinin çeşitliliğini gözler önüne serer. Örneğin:

- **Kalyon:** Bu kelime eserde, büyük savaş gemilerini tanımlamak için kullanılır ve günümüz Türkçesinde “galyon” şekline dönüşerek kullanılmaya devam eder. Eserde bu kelimenin kullanımı, dönemin teknolojik ilerlemelerinin dil üzerindeki etkisini yansıtır.

- **Püskül:** “Püskül”, eserde çoğunlukla süsleme amaçlı kullanılan bir nesneyi tanımlar. Bu kelime, zamanla Türkçede dekoratif objeleri tanımlayan bir terim olarak kalmış ve günümüzde de bu anlamını korumaktadır.

Her iki eser de dilin canlı bir tarihini yansıtarak, bu dillerin zaman içerisinde nasıl evrildiğini, hangi sosyal ve kültürel faktörlerin dilin gelişimine etki ettiğini gösteren zengin kaynaklar olarak değerlendirilebilir. Dilbilimciler için, bu tür eserler, dillerin evrimsel süreçlerini anlamak adına elzem veri tabanlarından biri olarak işlev görür.

Her iki eser de dillerinin tarihsel evriminde birer dönüm noktası olarak kabul edilebilir. “Batıya Yolculuk” Çincenin yazı diline etkisini gösterirken, “Mir’atü’l-memalik” Türkçenin ses ve yapısal gelişimi üzerine derin izler bırakmıştır. Bunlar, dillerin evriminde canlı belgeler olarak durur ve gelecek nesillere dilin nasıl ve neden değiştiğine dair önemli ipuçları sunar. Bu eserlerin dil bilimsel incelemesi, hem geçmişin dil yapısını anlamamızı sağlar hem de günümüz dilinin kökenleri ve gelişim sürecini aydınlatır.

5.2. Modern Dil Çalışmalarına Katkıları

“Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” gibi eserler, dilin evrimi ve tarihsel dilbilim çalışmaları açısından zengin veri tabanları olarak kabul edilir. Bu eserler, dilin değişen ve gelişen yapısını anlamak için kullanılan örneklerle doludur. “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserleri, dilbilim araştırmalarında zengin veri kaynakları olarak hizmet ederler. Bu eserlerin diller üzerindeki derin etkisi, modern dil çalışmalarında çok katmanlı analizlerin yapılmasına olanak tanır. Eserlerin dil evrimine katkılarına dair örnekler aşağıda sunulmuştur:

5.2.1. Çince Dil Çalışmalarına Katkıları

“Batıya Yolculuk”un dil üzerindeki etkileri, leksikal gelişimden gramer yapılarına kadar geniş bir yelpazede incelenmiştir. Eserin kullanımı sayesinde Modern Çince üzerindeki tarihsel etkileri anlamak mümkün olmuştur. Örneğin:

Dil Öğelerinin Modern Anlamları: Eserde kullanılan bazı terimler ve ifadeler, çağdaş Çince argosunun ve dil yapısının anlaşılmasına katkıda bulunur. “Batıya Yolculuk”taki eski anlatımlar, bugünün Çince slaytında popüler olan bazı kalıpların kökenlerini açığa çıkarır.

“Batıya Yolculuk” eserinde geçen “如意金箍棒” (rúyì jīngū bàng - Monkey King’in sihirli asası) ifadesi, modern Çin edebiyatında ve popüler kültürde sıkça atıf yapılan bir unsurdur. Bu terim, aynı zamanda değişkenlik ve uyum yeteneğine atıfta bulunur, Modern Çince de esneklik ve adaptasyonun simgesi olarak kullanılır.

5.2.2. Türkçe Dil Çalışmalarına Katkıları

“Mir’atü’l-memalik” ise, Osmanlı Türkçesinin modern Türkçeye evrimini anlamada kilit bir eserdir. Osmanlı dönemine ait bu eser, tarih öncesi ve sonrası dil formlarının kıyaslamalı çalışmaları için önemli bir referans noktası sunar. Örneğin:

Kelime Geçmişinin İzini Sürülmesi: Eserde geçen kelime ve ifadeler, bugünkü Türkçenin etimolojik kökenlerini araştırmak için kullanılabilir. “Mir’atü’l-memalik”teki bazı

kelimelerin günümüzdeki karşılıklarını bulmak, dilin zaman içerisindeki değişimini gözlemlemek adına önemlidir.

“Mir’atü’l-memalik”te Seydi Âli Reis, Osmanlı donanmasının yabancı ülkelerdeki tecrübelerini anlatırken kullandığı “levent” kelimesi, Osmanlı denizciliğinin cesur ve gözü pek denizcilerini tanımlamak için kullanılır. Günümüz Türkçesinde bu kelimenin anlamı genç ve dinamik erkek bireyler için kullanılan bir tabir olarak evrilmiştir.

5.2.3. Karşılaştırmalı Analiz

Karşılaştırmalı olarak, “Batiya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserlerinde dilin metaforik kullanımı ve imgesel anlatımlar dilbilim çalışmalarına katkı sağlamaktadır. Çince “西游记”de geçen “心猿意马” (xīn yuán yì mǎ - kalp maymun, düşünce atı) deyişi, kişinin kontrolsüz düşüncelerini ve arzularını ifade ederken, Seydi Âli Reis’in “levend-i bahrî” (denizci asker) tabiri, denizciliğin zorluklarına atıfla cesareti ve kahramanlığı simgeler. Bu tür ifadelerin modern dillerdeki karşılıklarını ve değişimlerini incelemek, dilin kültürel ve düşünsel evrimine ışık tutar.

Bu eserlerin modern dil çalışmalarına olan katkıları, dilin sözlüksel ve gramatik özelliklerinin yanı sıra, dilsel metaforlar ve stilistik cihazlar üzerinden de incelenir. Bu sayede dilbilimciler, tarihsel ve modern dil kullanımı arasında köprüler kurar ve dillerin nasıl bir gelişim gösterdiğini kavrayabilirler.

Her iki eser de dillerin tarihsel dönüşümünün yanı sıra kültürel ve sosyal dinamiklerle nasıl etkileşime girdiğinin anlaşılmasında yardımcı olur. Çince ve Türkçe dilbilim alanında, bu eserlerin sağladığı zengin kontekt ve veriler, dilin evrimi, değişimi ve uygulamalı dil bilimi çalışmalarında kıymetli bilgiler sunar. Eserlerin sağladığı tarihsel materyal, çağdaş dilbilim teorilerinin test edilmesi ve yeni hipotezlerin geliştirilmesi için de bir temel oluşturur.

5.3. Karşılaştırmalı Edebiyat ve Dilbilimdeki Yeri

“Batiya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserleri, karşılaştırmalı edebiyat ve dilbilim alanlarında çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Her iki eser de, dillerin yapısını, anlam katmanlarını ve tarihsel dönüşümlerini anlamada önemli materyaller sunmaktadır.

“Batiya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserlerinin dillerin evrimi ve edebî formaların oluşumu üzerindeki etkileri, dilbilim ve karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında önemli bir yer tutar. Eserlerin dilsel ve edebî incelenmesi, her iki dili de kendi dönemlerinin sosyokültürel bağlamında anlama imkânı sunar.

5.3.1. Çin ve Türk Edebiyatının Karşılaştırmalı İncelenmesi

“Batiya Yolculuk” eserinde Wú Chéng’ēn’in yaratıcı dil kullanımı, Çincenin anlatısal potansiyelini ve metaforik zenginliğini sergiler. Örneğin, eserdeki “百变不羈” (bǎi biàn bù guī - yüzlerce değişim, uslanmaz) ifadesi, Sun Wukong’un dönüşüm yeteneğini ve özgürlüğünü sembolize eder. Bu tür ifadeler, dilin ve anlatının simgesel gücünü yansıtır ve dilbilimciler için zengin bir semantik alan sunar.

“Mir’atü’l-memalik”te ise Seydi Âli Reis’in kullandığı “kâşif-i esrâr-ı bahr” (denizin sırlarını keşfeden) ifadesi, denizcilik bilgisinin yanı sıra Osmanlı Türkçesinin dil yapısını ve

anlam derinliğini gösterir. Bu ifade, yazarın denizcilikle ilgili derin bilgi ve tecrübesini, aynı zamanda o dönemin dil ve anlatım tarzını yansıtır.

5.3.2. Dil bilimsel Analizde Eserlerin Rolü

Dilbilimciler için “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserlerindeki dilsel ve stilistik özellikler, her iki dili karşılaştırmalı olarak analiz etme imkânı sağlar. Örneğin, her iki eserin de metaforik dili ve alegorik anlatımı, dilin soyut kavramları somutlaştırma yeteneğini gösterir. “Batıya Yolculuk”ta geçen “天涯海角” (tiān yá hǎi jiǎo - dünyanın sonu, okyanus köşesi) tabiriyle karşılaştırıldığında, Seydi Âli Reis’in “ufukların ötesini gözleyen” betimlemesi, farklı dillerdeki benzer imgeleri ve düşünce yapılarını ortaya koyar.

5.3.3. Dilsel İnovasyon ve Edebî Yaratıcılık

Wú Chéng’ēn’in eserindeki dil bilimsel inovasyonlar, özellikle dilin esnekliğini ve yeni anlam katmanlarını yaratma kabiliyetini gösterir. Örneğin, yazarın karakterleri tanımlamak için kullandığı benzetmeler ve mecazlar, Çincenin ses tonları ve karakter sisteminden faydalananak zengin bir görsel ve işitsel imajinasyon yaratır. Bu, dilbilimcilerin dili semantik ve fonolojik düzeyde daha iyi anlamalarına olanak tanır.

Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eserinde ise dönemin Türkçesinin zenginliği ve esnekliği, özellikle seyahatler sırasında karşılaşılan coğrafi ve kültürel öğeleri tanımlarken kullanılan terminolojide kendini gösterir. Bu tür dilsel kullanımlar, Türk dilinin tarihsel süreçteki evrimini ve yabancı dillerle etkileşiminin dilin gelişimine olan etkisini izlemek için değerlidir.

5.3.4. Edebiyatın Dilbilim Üzerindeki Etkisi

“Batıya Yolculuk”, Çin dilbilimi için bir referans noktası olarak işlev görür, zira eserdeki dil, o dönemdeki Çin toplumunun kültürel ve felsefi düşüncelerini yansıtır. Eser, dilin, özellikle anlatı ve karakter gelişimi üzerinden, toplumsal değerler ve inanç sistemlerini nasıl şekillendirdiğine dair fikirler sunar.

“Mir’atü’l-memalik”, Türkçenin tarihsel süreç içerisindeki gelişimine ışık tutar. Seydi Âli Reis’in gözlemleri ve tanımlamaları, o dönemde kullanılan Türkçenin kelime dağarcığını, söz dizimini ve stilistik özelliklerini gösterir. Dilbilimciler için bu, 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin yapısal ve fonksiyonel özelliklerini anlamada değerli bir kaynaktır.

Her iki eser de dilin ve edebiyatın tarih içerisindeki rolünü anlamak ve dillerin birbirleriyle ve kültürlerle nasıl etkileşime girdiğini gözlemlemek için dilbilimciler ve edebiyatçılar tarafından kullanılan önemli materyallerdir. Bu çalışmalar, dilin evrimini ve edebî eserlerin bu evrime etkisini anlamada kritik öneme sahiptir.

5.3.4. Karşılaştırmalı Edebiyatın Yolu

Bu iki eserin karşılaştırmalı analizi, farklı kültürlerin dil kullanımları ve anlatım teknikleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları gözler önüne serer. Çince ve Türkçenin anlatı yapıları, metafor kullanımları ve dilin ritmi gibi özellikler, her iki eserin analiz edilmesiyle daha iyi anlaşılabilir. Aynı zamanda, bu tür çalışmalar dilin ve edebiyatın sosyokültürel bağlamlarının anlaşılmasına ve geniş bir perspektiften dilbilimi ve edebiyatı yorumlama fırsatı sunar.

Her iki eserin dilsel analizi, karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında kritik bir öneme sahiptir çünkü dilin, kültürel ve düşünsel dünyalar arasında bir köprü görevi gördüğünü ve

edebiyatın bu köprüyü nasıl sağlamlaştırdığını gösterir. Böylelikle, dilbilim ve edebiyatın birbirini nasıl etkilediği ve zenginleştirdiği anlaşılır.

6. Sonuç

6.1. Çalışmanın Bulgularının Özeti

Bu çalışma, “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserlerinin dil bilimsel ve edebî yapısını, tarihsel bağlamını ve her iki eserin dile katkılarını analiz etmiştir. İki farklı coğrafi ve kültürel kökene sahip eserin karşılaştırmalı incelemesi, dilin ve edebiyatın insan düşüncesi ve toplumsal yapı üzerindeki derin etkilerini ortaya koymuştur.

6.1.1. “Batıya Yolculuk” Analizi

Wú Chéng’ēn’in “Batıya Yolculuk” eseri, dilin semantik zenginliği ve ses oyunlarına olanak tanıyan Çincenin tonal yapısını ustalıkla kullanır. Eserdeki karakterler, olaylar ve metaforlar, yalnızca bir macera öyküsü anlatmaz, aynı zamanda Çin’in felsefi ve dinî düşüncelerini sembolize eder. Eserdeki dil oyunları ve şiirsel ifadeler, dönemin Çincesinin estetik ve ritmik özelliklerini sergilerken, dilin evrimi üzerinde de etkili olmuştur.,

“Batıya Yolculuk”ta, örneğin, yolculuğun başkahramanı Sun Wukong’un ismi bile anlamsal ve fonetik açıdan zenginlik taşır. “Sun” (孫), Çince de maymun anlamına gelen bir karakterdir ve “Wukong” (悟空), “aydınlanmış boşluk” ya da “anlayış” anlamına gelir. Bu isim, karakterin eğlenceli doğasıyla birlikte onun aydınlanma yolculuğunu ve içsel boşluğu doldurma çabasını simgelemektedir.

6.1.2. “Mir’atü’l-memalik” Analizi

Seydi Âli Reis’in “Mir’atü’l-memalik” eseri ise 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin kelime hazinesini, dil yapılarını ve anlatım tarzını yansıtır. Reis’in betimlemeleri, o dönemin Türkçesi ile coğrafi ve kültürel unsurlar arasındaki ilişkiyi gözler önüne serer. Bu, eserin dilsel ve kültürel çeşitliliğin bir belgesi olarak dilbilimi için önemini vurgular.

Öte yandan “Mir’atü’l-memalik”te Seydi Âli Reis, geminin bölümlerini tanımlarken dönemin teknik terimlerini kullanır: “kış” ve “pruva” gibi denizcilik terimleriyle okuyucuya bilgi verirken, aynı zamanda Osmanlı denizcilik kültürünün dil üzerindeki etkilerini de sergiler. Eser, denizcilik terimleri ve yabancı ülkelere yapılan atıflarla dönemin dilini ve kültürel etkileşimlerini yansıtır.

6.1.3. Karşılaştırmalı Edebiyat ve Dilbilim Perspektifi

Her iki eser de dilin ve edebiyatın tarih içerisindeki gelişim sürecine dair önemli ipuçları sunar. “Batıya Yolculuk”un dil bilimsel inovasyonları ve “Mir’atü’l-memalik”in dil kullanımındaki tarihsel zenginlik, dilin ve edebiyatın kültürlerarası etkileşimdeki rolünü ve insan düşüncesinin ifadesindeki önemini gösterir.

Bu iki eser arasında dilin kullanımı açısından dikkat çekici benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. “Batıya Yolculuk”taki dil oyunları, Çincenin tonal yapısından güç alırken, “Mir’atü’l-memalik”teki anlatım, ses oyunlarına değil, kelime seçimlerinin verdiği tarihsel ve kültürel derinliğe dayanır. Her iki eserin de kendi dilleri içinde stilistik ve semantik zenginlikler sunması, dilin ve edebiyatın kültürel bağlamdaki önemini vurgular.

6.1.4. Çalışmanın Katkısı

Bu çalışma, iki eserin dil bilimsel ve edebiyat tarihindeki yerini belirlerken, dilin sosyal ve kültürel unsurlarla olan etkileşimini ve bu etkileşimin dilin evrimine katkısını aydınlatmıştır. Karşılaştırmalı edebiyat ve dilbilimin ortak noktasında, dilin sadece iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda bir kültürün zihinsel, felsefi ve sanatsal yapısını taşıyan bir kapasite olduğunu ortaya koymuştur. Bu inceleme, gelecekteki dil bilimsel çalışmalar için bir temel oluştururken, dil ve edebiyatın birbirleriyle olan dinamik ilişkisinin daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Bu inceleme sonucunda, “Batıya Yolculuk”un Çincenin şiirsel ve sembolik ifade gücünü, “Mir’atü’l-memalik”in ise Osmanlı Türkçesinin zengin kelime hazinesini ve anlatım biçimlerini nasıl kullandığını görmekteyiz. Bu tür eserler, kendi dillerindeki ve kültürlerindeki sembolik ifadelerin, metaforların ve anlatım tekniklerinin zenginliğini sergilemekle kalmaz, aynı zamanda dilin evrimine katkıda bulunarak modern dil çalışmaları için değerli veriler sunar.

Dil ve edebiyatın karşılıklı etkileşimini, bu eserler aracılığıyla daha iyi anlayabiliriz. Eserlerdeki kelime seçimleri, anlatım biçimleri ve dilin ritmik kullanımı, bir dönemin insan düşüncesi, duyguları ve sosyal yapıları hakkında derinlemesine bilgiler verir. Bu bilgiler, modern dilbilim ve edebiyat çalışmalarının, tarihsel ve kültürel unsurları daha iyi anlamlandırmasına olanak tanır. Bu nedenle, “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” gibi eserler, dilin ve edebiyatın zaman içindeki evrimini anlamak için vazgeçilmez kaynaklardır.

Son olarak, bu analiz, edebî eserlerin dilin ve kültürlerin yorumlanması üzerinde ne denli etkili olabileceğini ve dilbilim ile edebiyatın birbirine ne kadar iç içe geçmiş disiplinler olduğunu vurgulamaktadır. Her iki eserin de kendi dillerinin ve kültürlerinin anlaşılmasında ne kadar hayati olduğu bu çalışma ile bir kez daha kanıtlanmıştır.

6.2. Eserlerin Dilbilimine ve Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışmalarına Katkıları

Bu analiz, “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserlerinin dilbilimine ve karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Her iki eser de dillerinin ve kültürlerinin anlatım zenginliğini, kelime hazinesini ve dil yapısını sergilerken, aynı zamanda bu dillerin diğer dillerle etkileşimini de yansıtmaktadır.

6.2.1. “Batıya Yolculuk”un Dilbilimine Katkıları:

“Batıya Yolculuk”, Çin dilbiliminde semantik ve morfolojik analiz için zengin bir malzeme sunar. Örneğin, Sun Wukong’un hikâyesi boyunca kullanılan çeşitli takma isimler ve lakaplar, Çincenin anlam kayması ve kelime türetme becerisini sergiler. Ayrıca, eserde geçen şiirler ve şarkılar, dilin müzikalitesi ve tonal varyasyonların incelenmesi için de mükemmel örnekler teşkil eder.

Örnek olarak, “Batıya Yolculuk” içinde yer alan “Jindöu Yün” (金斗云), yani “Altın Duba Bulutu”, Sun Wukong’un hava üzerinde seyahat edebilmesini sağlayan sihirli bir bulutun adıdır. Bu terim, eserdeki fantastik unsurları ve kelime türetme yoluyla yeni anlamlar oluşturma becerisini gösterir. Altın (金 jīn) ve bulut (云 yún) kelimelerinin birleşimiyle oluşturulan bu ifade, Çince bileşik kelimelerin nasıl yeni ve özgün imgeler yaratabileceğinin güzel bir örneğidir.

6.2.2. “Mir’atü’l-memalik”in Dilbilime Katkıları

“Mir’atü’l-memalik” ise, 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin söz varlığına, dil yapısına ve o dönemdeki dil kullanımına ışık tutar. Seydi Âli Reis’in coğrafi keşifler sırasında karşılaştığı terimleri ve bunları Türkçeye nasıl adapte ettiğini incelemek, dilin yabancı etkileşimler karşısındaki esnekliğini ve adaptasyon yeteneğini anlamamıza yardımcı olur.

“Mir’atü’l-memalik”te geçen “lahit” kelimesi, denizcilikle ilgili bir terim olan “liman” anlamına gelmektedir. Seydi Âli Reis, eserinde Osmanlı donanmasının Akdeniz’deki yolculukları sırasında karşılaştığı çeşitli lahitleri tanımlarken bu kelimeyi kullanır. Bu kullanım, Osmanlı Türkçesinin sözcük dağarcığının nasıl genişlediğini ve dönemin coğrafi keşiflerinin dil üzerindeki etkisini gösterir.

6.2.3. Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışmalarına Katkıları

Karşılaştırmalı edebiyat açısından bu iki eser, farklı kültürel arka planlardan gelen dillerin anlatım teknikleri ve edebî yaklaşımları açısından karşılaştırmalı bir zemin sunar. Örneğin, “Batıya Yolculuk”taki alegorik anlatım ve sembolizm ile “Mir’atü’l-memalik”teki gerçekçi ve detaylı betimlemeler, her iki eserin de edebî amacını ve estetiğini ortaya koymakta kullanıldığı anlatım tekniklerini karşılaştırmamıza olanak tanır.

“Batıya Yolculuk” ile “Mir’atü’l-memalik” arasında stilistik ve tematik karşılaştırma yapmak, her iki eserin de kullanılan dil ve anlatım biçimleri açısından zenginliklerini ve farklılıklarını ortaya koyar. Örneğin, “Batıya Yolculuk”ta kullanılan şiirsel dil ve mitolojik referanslar, Çin edebiyatının alegorik ve simgesel yönlerini sergilerken; “Mir’atü’l-memalik”teki daha somut ve açıklayıcı dil, Osmanlı edebiyatının gerçekçi ve bilgiye dayalı anlatımını vurgular.

Bu iki eser arasındaki karşılaştırmalı analiz, dilin ve edebiyatın kültürel bağlamda nasıl farklılaştığını ve aynı zamanda evrensel insan deneyimlerini nasıl yansıttığını da göstermektedir. Bu tür çalışmalar, dilbilimi ve karşılaştırmalı edebiyat alanlarına, dillerin ve edebiyatların sınırlarını genişleten ve evrensel bağlamlarda anlamını derinleştiren önemli katkılarda bulunmaktadır.

6.2.4. Son Değerlendirme

Bu eserler, dil ve edebiyatın karşılıklı etkileşimini gözler önüne sererken, aynı zamanda dilin tarihsel gelişimi ve kültürel etkileşimlerini de belgeleyen değerli kaynaklar olarak kabul edilmelidir. Özellikle, dil biliminin ve edebiyatın, kültürel ve tarihsel bağlamdaki evrimini anlamak için önemli araçlar sunmaktadırlar. Bu nedenle, “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserleri hem dilbilimi hem de karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları için vazgeçilmezdir. Her iki eser de kendi dillerindeki güzellikleri ve zenginlikleri göstermekle kalmaz aynı zamanda farklı zamanlarda ve coğrafyalarda dilin nasıl kullanıldığını ve geliştiğini anlamak için geniş bir perspektif sağlar. Bu, dil ve edebiyatın birbirleriyle olan etkileşimlerini derinlemesine kavrayabilmemiz için elzemdir.

6.3. Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Bu çalışmada, “Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserlerinin dilbilimi ve karşılaştırmalı edebiyat üzerindeki etkileri ve bu eserler aracılığıyla her iki dilin özelliklerinin ve gelişiminin nasıl incelenebileceği tartışılmıştır. Ancak, bu çalışma, konunun geniş kapsamını tam olarak tüketmekten uzaktır ve dolayısıyla gelecek çalışmalar için bir dizi öneri sunar:

6.3.1. Dil Bilgisi ve Söz Varlığı Karşılaştırması

“Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserlerinde kullanılan dil bilgisi yapıları ve söz varlığının daha kapsamlı bir karşılaştırmalı analizi yapılmalıdır. Örneğin, her iki eserde geçen denizcilik terimleri üzerinde odaklanılarak, bu kavramların farklı kültürlerdeki dil yapıları içinde nasıl yer bulduğu incelenebilir.

Örneğin, “Batıya Yolculuk” içerisinde geçen “dalgaların dansı” ifadesi ve “Mir’atü’l-memalik”te kullanılan “denizin galeyanı” tabiri, her iki dildeki denizle ilgili olguların betimleniş biçimlerini karşılaştırmalı olarak incelemek için kullanılabilir. Bu ifadeler, tabiat olaylarına verilen edebî tepkileri ve dilsel imgeleri analiz etme imkânı sunar.

6.3.2. Metin Madenciliği ve Bilgisayarlı Dil İşleme

Gelişmiş metin madenciliği teknikleri ve bilgisayarlı dil işleme araçları kullanarak, bu eserlerdeki dil kullanımının örüntülerini ve frekanslarını detaylı bir şekilde analiz etmek mümkündür. Bu yöntemlerle, belirli temalar etrafında kelime gruplarının nasıl oluştuğu ve kullanıldığı tespit edilebilir.

“Batıya Yolculuk”ta sıklıkla tekrar edilen “Büyük Yol” konsepti veya “Mir’atü’l-memalik”teki “saray” kelimesinin çeşitli bağlamlarda kullanımı, bu kelimelerin metin içerisindeki dağılımını ve temasal bağlamlarını görmek için bilgisayarlı analizler yapmakta yararlı olabilir.

6.3.3. Edebî ve Kültürel Etkileşim

Her iki eserin yazıldığı dönemde etkileşimde bulundukları diğer kültürler ve edebî eserler üzerine odaklanarak, bu eserlerin geniş edebî ve kültürel bağlamda nasıl bir konumlandığını incelemek, dil ve edebiyatın birbirleriyle olan etkileşimini daha iyi anlamayı sağlayabilir.

“Batıya Yolculuk”ta geçen Budist terminoloji veya “Mir’atü’l-memalik”teki İslam dünyasına özgü ifadeler, her iki eserin kendi dinî ve kültürel arka planlarındaki etkileşimleri incelemek için incelenebilir.

6.3.4. Çeviri Çalışmaları

“Batıya Yolculuk” ve “Mir’atü’l-memalik” eserlerinin çeşitli dillere çevirilerini karşılaştırmalı olarak incelemek, çeviri süreçlerinin her iki eserin dilinin algılanışı ve yorumlanışı üzerindeki etkilerini gösterebilir. Ayrıca, çeviri sırasında ortaya çıkan zorluklar ve çözüm yolları, hedef dillerin yapısını anlamak açısından önemli bilgiler sağlar.

Örneğin, “Batıya Yolculuk”taki “çılgin maymun” metaforunun farklı dillere nasıl çevrildiği ve “Mir’atü’l-memalik”te geçen “padişah” ünvanının çeviri sürecindeki muadilleri, çeviri biliminin kavramsal ve kültürel çeviri zorluklarına ışık tutabilir.

6.3.4. Eğitimde Kullanım

Bu eserlerin dil öğretimi bağlamında nasıl kullanılabileceğine dair yöntemler geliştirmek, öğrencilere diller arası bağlantılar kurma ve dil bilgisi konularını somut örneklerle kavrama fırsatı sunar. Örneğin, “Batıya Yolculuk”taki metaforik ifadeler veya “Mir’atü’l-memalik”teki gerçek dünya tasvirleri, dil öğretiminde canlı ve etkili materyaller olarak değerlendirilebilir.

“Batıya Yolculuk”taki öğretici hikâyeler veya “Mir’atü’l-memalik”teki coğrafi bilgiler, dil öğretimi bağlamında, dilin gerçek dünya bağlantılarını ve pratik kullanımını öğrencilere göstermek için kullanılabilir.

6.3.5. Sosyokültürel Yaklaşımlar

Her iki eserin de yazıldığı dönemin sosyokültürel yapısıyla ilgili daha derinlemesine çalışmalar yaparak, dönemin toplumsal ve kültürel unsurlarının eserlerin diline ve anlatımına nasıl yansıdığını incelemek, dilin ve edebiyatın kültürel unsurlarla olan dinamik ilişkisini ortaya çıkarabilir.

“Batıya Yolculuk”taki toplumsal hiyerarşiye dair referanslar veya “Mir’atü’l-memalik”teki hükümdar ve halk arasındaki ilişkilere dair betimlemeler, her iki eserin yazıldığı dönemin sosyal yapılarını anlamak için değerli kaynaklar olarak kullanılabilir.

Bu detaylar ve örneklerle zenginleştirilmiş öneriler, gelecek çalışmalarda derinlemesine ve yönlendirici analizler yapmak için bir çerçeve sunar ve bu sayede akademisyenlerin ve araştırmacıların ilgisini çekecek yeni soruşturma alanları açabilir. Her bir öneri, dilin ve edebiyatın çok katmanlı yapısını keşfetmek için yeni kapılar aralamaktadır.

Bu öneriler, gelecek çalışmaların yol haritasını çizmek ve bu zengin eserlerin dil, edebiyat ve kültür açısından daha derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunmak için bir başlangıç noktası olarak hizmet edebilir. Her bir öneri hem akademik araştırmaların hem de interdisipliner çalışmaların sınırlarını genişletmek için potansiyel alanlar sunmaktadır.

Kaynaklar

- Ak, M. (2002). *Osmanlılarda bilim ve teknik*. İstanbul: Remzi.
- Arberry, A.J. (1950). *Sufism: An account of the mystics of Islam*. London: George Allen & Unwin.
- Chen, J. (1990). The Narrative art in the “Journey to the West”. *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews (CLEAR)*, 12, 69-81.
- Chittick, W. C. (1989). *The sufi path of knowledge: Ibn Al-Arabi's metaphysics of imagination*. Albany: State University of New York.
- Demirtaş, C. (2007). 16. yüzyıl Osmanlı dünyasında bir denizci ve âlim: Seydi Ali Reis. *Osmanlı Araştırmaları*, 30, 1-20.
- El-Rouayheb, K. (2009). Arabic into Ottoman Turkish: the translation of Seydi Ali Reis's Mir'atü'l Memâlik in the seventeenth century. *Journal of Ottoman Studies*, C XXXV, 123-136.
- Emre, M. (1943). *Seydi Ali Reis'in hayatı ve eserleri*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi.
- Gölpınarlı, A. (1959). *Seydi Ali Reis ve Arapça-Türkçe sözlüğü*. İstanbul: Maarif.
- Hu, S. (1934). *The development of the logical method in Ancient China*. Shanghai: The Oriental Book Company.
- İnan, A. (1977). 16. yüzyıl Türk denizcilik tarihi ve Seydi Ali Reis. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- İsen, M. (2005). *Osmanlı devletinde denizcilik*. İstanbul: Denizler.
- Kafesoğlu, İ. (1953). Seydi Ali Reis ve Mir'atü'l Memâlik. *Türkiyat Mecmuası*, 8, 195-210.
- Karamustafa, A. T. (2007). *Sufism: the formative period*. Berkeley: University of California Press.

- Lévi-Strauss, C. (1955). The structural study of myth. *Journal of American Folklore*, 68(270), 428-444.
- Lévi-Strauss, C. (1978). *Myth and meaning*. Toronto: University of Toronto.
- Li, W. (2010). The ideas of harmony in the “Journey to the West”. *Asian Culture and History*, 2(1).
- Liu, T. (1961). A critical study of the source and authorship of the “Journey to the West”. *T'oung Pao*, 51, 1-24.
- Özbaran, S. (2003). *Osmanlılarda deniz gücü ve deniz savaşları*. İstanbul: Kitap.
- Palatini, S. (1999). *İki dünya arasında: Seydi Ali Reis*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Platenkamp, J. P. (ed). (1988). *Anthropological approaches to myth*. London: Routledge.
- Seydi Âli Reis. (1971). *Mirâtü'l-memâlik (Seydi Âli Reis)*. çev. A. D. Alderson, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Seydi Âli Reis. (1996). *Mir'atü'l-memalik*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Tekin, S. (1988). *Seydi Ali Reis'in seyahatnamesi: kritik metin*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Wú, C. (1983). *Batıya yolculuk*, çev. M. Yu, Beijing: Foreign Languages. (Orijinal eser 16. yüzyılda yayımlandı.)
- Wú, C. (1984). *Batı'ya Yolculuk* (W.J.F. Jenner, Trans.). Beijing: Foreign Languages.
- Yu, A. C. (1985). Rereading the “Journey to the West”: myth, religion, and Chinese narrative traditions. *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 45, 5-34.
- Yu, A. C. (2007). State and religion in the “Journey to the West”: The 100-chapter version and its background. *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews (CLEAR)*, 29, 1-25.
- Yu, A. C. (2011). Rereading the “Journey to the West” in the context of global culture. *Comparative Literature Studies*, 48(3), 335-355.
- Zhang, A. B. (1998). *A study of the sources for the tale of the Journey to the West*. PhD Dissertation, Los Angeles: University of California.
- Zhang, L. (1997). Symbolism and allegory in “Journey to the West”: A study in comparative literature. *Asian Folklore Studies*, 56(2), 289-302.

Extended Abstract

The interplay between time and language serves as a focal point in the comparative analysis of “Journey to the West” by Wu Cheng'en and “Mir'atü'l-memalik” by Seydi Ali Reis. This study delves into the multidimensional aspects of both works, exploring their contributions to linguistics and literature. The introduction underscores the research's significance, highlighting the imperative to delve into historical texts to understand linguistic evolution and cultural narratives. A brief overview of each work sets the stage for an in-depth scholarly exploration, aimed at unraveling the underlying motifs and linguistic patterns that have influenced subsequent generations.

“Journey to the West” is situated within its historical context, offering insights into the cultural tapestry of Ming Dynasty China. The paper meticulously examines the linguistic structure utilized by Wu Cheng'en, discerning the intricacies of classical Chinese language. The use of symbolism and an array of literary techniques is investigated, underpinning the work's linguistic importance. The narrative serves as a window into the era's sociopolitical and cultural ideologies, revealing how language can transcend mere communication to become a vessel of profound philosophical and ethical values.

On the other side, “Mir'atü'l-memalik” is contextualized within the framework of Ottoman exploration literature, reflecting the zeitgeist of Seydi Ali Reis's voyages. The characteristics of 16th-

century Turkish vernacular are dissected, illustrating the dynamism of the Turkish language and its syntactic structure during this period. Through a meticulous examination of the text's symbolism and narrative style, the paper demonstrates the work's foundational role in the development of Turkish linguistic tradition.

Both works are monumental in their respective cultural realms, and this study aims to bridge the historical and linguistic gaps between them. The first part of the extended abstract lays the groundwork for understanding the profound impact of these works beyond their initial publication, setting the stage for a comparative analysis that seeks to identify the shared linguistic heritage and divergent narrative techniques that underscore their enduring legacy.

Continuing from the foundational overview established in the initial segment, the comparative analysis in this study begins by juxtaposing the linguistic parallels and disparities between "Journey to the West" and "Mir'atü'l-Memalik." The comparative section scrutinizes the stylistic nuances and literary devices employed by the authors, illustrating how Wu Cheng'en and Seydi Ali Reis manipulate language to create rich, textured worlds that reflect the sociocultural milieu of their respective eras. This analysis not only highlights the aesthetic value of these works but also their potential as linguistic artefacts that offer a window into the past.

The exploration of language in both texts reveals a fascinating interplay between the narrative form and the expression of cultural identity. Wu Cheng'en's use of allegory and folklore in "Journey to the West" conveys Daoist and Buddhist philosophical tenets, embedding them within the fabric of the story. In contrast, Seydi Ali Reis's "Mir'atü'l-memalik" employs a more direct narrative form, utilizing the Turkish language to chronicle his geographical and cultural observations, thereby enriching the linguistic repertoire of the Ottoman literary canon.

The examination of these two distinct literary works through the lens of linguistic and narrative style not only underscores the richness of their language but also provides insight into how each work reflects and shapes the cultural narratives of its time. The symbolic use of language and the impact of these narratives on social and cultural perceptions are dissected, revealing a complex web of influences that these literary masterpieces have weaved through their existence.

Furthermore, the role of these texts in the evolution of their respective languages is profound. "Journey to the West" has had a lasting impact on the development of modern Chinese, while "Mir'atü'l-memalik" offers a snapshot of Turkish at a critical juncture in its history. Their contributions to modern linguistic studies are invaluable, serving as primary sources that challenge and enrich our understanding of language development and cultural exchange.

As this part of the extended abstract concludes, it sets the premise for discussing the synthesis of findings and the implications for future research, which will be elaborated upon in the final segment.

The final phase of this investigation brings us to the ramifications of the comparative study between "Journey to the West" and "Mir'atü'l-Memalik," focusing on the dialectical relationship between language evolution and the societal contexts that these works inhabit. The preceding analysis offers a platform to discuss the transformative impact of the literary oeuvre on the vernacular and vice versa.

"Journey to the West" and "Mir'atü'l-memalik" are more than mere reflections of their time; they are active agents in the development of their respective languages. Wu Cheng'en's magnum opus is credited with enriching the Chinese language by integrating colloquialisms into written form, thus bridging the gap between the literary and the spoken vernacular. The lexicon and syntax found within its pages have influenced modern Chinese, highlighting the fluid dynamics between literary works and linguistic progression. Similarly, Seydi Ali Reis's account offers a linguistic portrait of Turkish during the Ottoman period, with its intricate syntax and rich vocabulary that draw from a diverse linguistic landscape, including Arabic and Persian influences.

The comparative analysis extends beyond the linguistic implications to the broader canvass of cultural discourse and social narratives. Both texts, with their rich lexicon and complex syntax, contribute significantly to the collective understanding of language as a cultural vessel, shaping and preserving the social histories they encapsulate. They serve as testament to the power of narrative in capturing the zeitgeist of their times, providing cultural commentary through the linguistic medium.

In conclusion, this study synthesizes the intricate relationship between literature and language, and how each influences the other in a symbiotic and ever-evolving dialogue. The findings accentuate the contributions of “Journey to the West” and “Mir’atü’l-memalik” not only to the field of philology but also to comparative literature and cultural studies. As literary cornerstones, they offer fertile ground for future scholarly inquiry into the intersection of linguistics, history, and culture. The study paves the way for further research into the comparative analysis of literary works from different cultures and their impact on language development, urging a re-examination of how we understand the role of historical narratives in shaping contemporary linguistic landscapes.

Geri Çekildi / Retraction